SPISY ADOLFA HEYDUKA

XLVI.

ŠKŮDCI A DOBRODRUZI

SPISY

ADOLFA HEYDUKA

XLVI.

ŠKŮDCI A DOBRODRUZI.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

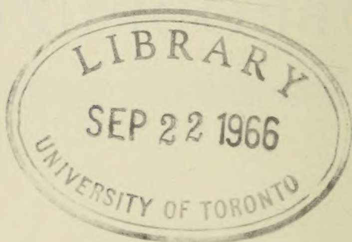
1908.

ADOLF HEYDUK

ŠKŮDCI
A
DOBRODRUZI.

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.
1908.

Tiskem »Unie« v Praze.

PAMÁTCE

PŘÍTELE, BÁSNÍKA

JOSEFA FRIČE,

NADŠENÉHO BOJOVNÍKA A TRPITELE

:: ZA SVOBODU. ::

PRŮVODEM.

Kniha „Škůdci a dobrodruzi“ jest pendantem knihy „Bohatýři“ ondy už vydané. Jsou to černé stíny, jež veřejně i tajně vrhal čas na naši ubohou vlast ke škodě jejího lidu, jejích práv a síly. Není zajisté po vlastech nikoho, kdo by černé zjevy ty bílými učiniti chtěl neb kdo by toho dovedl; čím více by se o to snažil, tím černějšími zůstanou. Jako strašidla vymrskal jsem je z hrobu důtkami svých hněvů. Smí-li a může-li mi kdos soudný hněvu toho zazlívati?

Motto: Když na tvůj národ štěká zášť
a chválí jeho hroznou dobu,
dbej pravdy, strhni škůdcům plášť
a ukaž na jich vlčí zlobu;
zjev jejich nadutost a pýchu
a bičem satiry je k smíchu
mdlým vrstevníkům vyžeň z hrobu!

VELIKÝ KAREL.

814.

Karel velký
měl sedm střevíců délky;
voják byl lítý,
had v něm byl svitý,
válčil: bral vše, kde s vojsky stál,
Němec mu žehnal, Slovan lál.

Karel velký,
surový srdcem a mělký,
k Římu lid vábil,
Polabské zabil,
mečem a křížem Srby zbil,
mořil je, topil, vyhubil!

Karel velký,
stopoval měšťky i selky
i ženy bludné;
ve vášni zrůdné
kde které supím okem stih,
znásilnil v ráz a znectil jich.

Karel velký,
takové rád na padělky
zabíhal z říše
v hrady i chyše;
kdekoli jedl, pil a spal,
Karla neb Karlu zanechal.

Karel velký
v kabely bral i v kabelky,
zlata co zhlédl,
na Balt když vedl
zběsilé luzy divý sbor;
hrůza šla před ním, za ním mor.

Karel velký
z týrání dělal si lelky;
zhebl a v hebku
v Cáchách má lebku;

za dík, že Slovany dávil,
Vídeňák pomník mu stavil.

Karel velký
má hrob pod dlažbou mělký;
za noční doby
vychází z koby,
německé dravce s chutí
k dušení Slovanů nutí.

Karel velký,
dráb od pat až do náčelky;
slávskému lidu
nepopřál klidu;
za lotří vraždy, liščí lest
u Němců svatým králem jest.

Karel velký
měl sedm střevíců délky,
v ďáblově říši
ještě je vyšší;
dávil nás, stínal, věšel, klál —
páchne, fuj, smrdí; pojďme dál!

TOULOVEC.

1400.

Zderazské skály duty jak pec,
v Zderazských skalách skryt Toulovec,
jej rázně za zbojnou práci
hněviví honí Hanáci.

V Zderazských skalách těžká je seč,
Hanáci jdou raděj na Proseč:
„Prosečtí, dnes vám běda všem,
mořili jste nás s Toulovcem!

Nepovíte-li, kde je váš pán,
Proseč vám sžehnem se čtyř stran,
zajde vám loupež, zajde už,
zkrotnete, lotři, s mužem muž!

Neřeknete-li, škůdce kde ten,
kohout vám přilitne na hřeben,
červený kohout, větší všech,
zkoupá se Proseč v plamenech!

Veselý bude to hodokvas;
více nás třikráte nežli vás,
máme sto cepů, tři sta pik,
by z ohně nikdo neunik'!" —

„Neví z nás nikdo, kde Toulovec,
a kdyby věděl, nepoví přec,
v Zderazských lesích snad loví,
nebo si při víně hoví!

Nedbáme, nemáme strachu moc,
hlídáme po městě celou noc!" —
„Hlídáte pozdě; v domech svých
máte už podpálený vích.

Slyšíte s věže smutný zvuk hran,
Proseč už plápolá se čtyř stran,
na poplach zvon váš burácí,
pomstili se vám Hanáci!" —

Ze skal zřel na požár Toulovec:
„Palte, já vám však unikl přec,

Hanáci, chámi, s lidem svým
za týden vám to oplatím!" —

„Nepřijdeš víckrát, budem' mít klid,
v plamenech shořel všechen tvůj lid,
pobit je zbytek všech tvých rot,
lotrovstvím rosť jsi, ohněm zkroť!

Rozluč se s mečem, pokání hleď,
v kutně a škorních u bible seď,
modli se svící při šeře
v Litomyšlském klášteře!"

CAUSIS.

1415.

Nad všecky lotry, svět jež znal,
byl Causis, podlý lhář,
že horníkem dřív doloval,
slul v lidu „dolinář“;
škol nedbal, učily prý blud,
leč krčem dbal vždy víc,
ztyl — z bohosloví snad — a zrud',
však v lebce neměl nic.

Že chválil Němců pych a hřích
a právům Čechů lál,
tož Konrád z Vechty v Jirchářích
mu tučnou faru dal;

ať zrodil se kdo nebo mřel,
vždy víc chtěl na groších
a farníky své tisk' a dřel
a z peněz zrádu líh'.

Byl nejlítější z nepřátel,
jež na kněžstvu měl Hus,
a sršel ohněm, jedem vřel
a mozku svého trus
za „Viklefovským kacířem“
psí házel jeho vztek
a zákeřníka končířem
kde moh jej bod' i sek'.

Ač papežským byl oporou,
měl za blázna jej lid,
až král, tou pohněvaný hrou,
sám Praze zjednal klid.
„Byls horníkem dřív,“ pravil, „vím,
nuž horskou správu měj:
buď pokladníkem Jílovským
a dolování dbej!“

A věru Causis doloval,
až zašel králi dech;

co zlata sebral, v ranec dal —
a do Říma s ním sběh';
i uplácel a podplácel,
že hanba mluvit, fí!
až v sněm jak prokurátor šel,
„de causis fidei!“

Mstu osnoval tam, žaloval
a klepy roznášel,
lhát učil lotry, sám jak lhal,
a všemi hříchy čpěl;
jak výheň hořel jeho zrak,
z úst vlčí dral se sten
a soptil vztekem jako drak,
když z lží byl usvědčen.

Tu dal se v divý křik a skřek
ten církve dobrodruh,
vše věděl hned, co Kristus řek'
a co mu řek' sám Bůh,
a věděl vše, co v nebesích
děl svatých otců sbor,
lži vymýšlel a podlost líh'
a mravů černý mor.

Žil z úplatků, bral, „doloval“
a plýtval zbytkem sil;

žil v hampejzích, i pil i spal
a v sněmu s vlky vyl,
ba řádil tam jak vzteklý pes
a štěkal zas a zas,
až mistra duši anděl vznes',
když tělem v ohni zhas'.

Zřel Causis vzlétat světcův prach
při divém řvaní trub,
slech' zvonů kvil a dostal strach,
čert do srdce jej rub';
shrb', nemoh hlavy vzhůru vznést,
zbled', ztrnul, ztratil řeč;
chřtán sevřela mu hrůzy pěst,
v hruď ďábel vehnal křeč.

Stál oči v sloup, stál vyděšen —
až dal se v křik a vzlyk,
a celou noc a celý den
jak had se městem vlík',
pak sebral ruče, co kde moh,
a prchal, Bůh ví kam —
jak by měl nejmíň tisíc noh —
snad k pekla končinám.

Pes do světa se vytratil
a nespatřil už Čech,

jen pověst praví, že se kryl,
jak vždycky v hampejzech;
kdes v Basileji tělem shnil,
leč když se mrchou stal,
sám Satan na vše strany plil,
než do pekla ho vzal!

BRANDA.

1421.

S lotří luzou na kacíře
do Čech Branda letí,
k Chebu táhne s žháři, s vrahy
i s kurfirsty pěti;
kde se staví, plení, vraždí,
jako tygr dravý,
dáví ženy, panny, děti,
jak chtí luzy mravy.

Táhnou Němci od západu,
jako vlci táhnou,
po setkání s kališníky
v chvástání svém prahnou:

„Ej, ty duše kališnické,
plné pekla dýmu,
v krátkém čase naučíme
pokořit se Římu!“

Pět kurfirstů s kardinálem,
samá lotří banda;
k boji, k vraždám žehná lotry
zlopověstný Branda.
No, no, rudý římský páve
v purpuru a zlatě,
dřív než Češi biti budou,
obrátí se na tě!

Ty, kurfirste od Mohuče,
a ty od Trevíru,
tuze velkou na pluviál
vzal vám krejčí míru;
budete jej trochu plouhat,
na paty vám splývá,
k přistřižení takých rousů
Čech vždy volný bývá!

Za kolínským chlapi rýnští
na loupež se ženou,

pyšně jdou, leč nazpět lézti
budou po kolenou;
i sto knížat roztroušených
po německé říši
táhne do Čech jak z kanálu
na špek hladné myši.

S nimi Sigmund z Vartenberka,
Kalich hrad chce míti,
spěchá, aby utarasil
české vlnobití;
mají Němci hojnost lidí,
hojnost mas a chlebů,
k Slanému se hrdě táhnou
z věrného jim Chebu.

Branda čeká na Sigmunda,
že se s luzou spojí?
Leč ten v Turcích obdržené
rány v Uhrách hojí;
s Albrechtem se hrdlí, smlouvá —
dva to vlci šeří —
o pět měst, jež věnem vybral
Alžbětě, své dceři.

„Co pak tomu říkáš, Brando?"
„„Hm, nač krále čekat?

Dřív kacíře přiučíme
před papežem klekat;
až přijde král otálivý,
bylo by už pozdě,
učme se dřív kmeny kácet
v bouřném Čechů hvozdě!

Ať se hojí Sigmund líný
z ran od Kutné Hory,
kde mu v sněmu vypráskali,
že je z toho chorý,
ať se hojí z neúspěchu
lží svých v Českém Brodu;
zatím konec učiníme
kacířskému rodu!

Žižka stojí u Slaného,
chví se tam jak chlapec;
tož dřív Mašťov vypálíme
a pak ztečem Žatec;
Albrecht jde k nám od Broumova,
lidu jest vždy více;
vzhůru! vtrhnem' do Kadaně
hněvem vzteklé lvice!“ “

Ej, však Ojíř z Očebilic
není vůdce hloupý,

z Kadaně vám diví Němci
věru neustoupí!
„Ne-li, tož jej upálíme
na hradbách v té věži...“
„Jen na něho,“ volá Branda,
„odhodlanou řeží!“

Marně, Brando, od Slaného
táhne Žižka. Běda!
Křižák křičí, kdo má nohy,
skokem spásu hledá:
na třikrát sto tisíc Němců
prchá s české půdy,
půlka rozbité má hlavy,
půlka nemá údy.

Na Němce se vyrojili
zhurta Češi z Žatce,
přišli Němci se svým křížem
zrovna mezi mlatce;
dva tisíce Němců zbito,
dva tisíce jato,
prchají, co domů nesou,
není právě zlato!

Křičí Němci: „Jesus Maria!
wehe, wehe, wehe!“

V říši se jim ženy smějí:
„Hehe, hehe, hehe!“
Smějí se jim země vůkol:
„Vidíte, vy sloty,
za lupičství přistřihli vám
Češi na kalhoty!

Solili vám švarně, pěkně,
měli z toho švandu,
namazali jak se sluší
dokonale Brandu,
bude římský Martin zlostně
na své sídlo hledět;
nebude čas dlouhý Branda
v kollegiu sedět!

Vyšli jste si na kacíře
s Poláky, psí duše;
máte díry do kamizol,
Polák do kontuše;
každý máte plnou měrou,
jak se právem patří,
Branda za sto tisíc lotrů,
každý lotr za tři.

Za všecky král Sigmund drzý
to mu tuze svědčí,

jen ty rány na zrzouna
měly býti větší;
jen ty cepy měly více
k zádům přiléhati,
by ni Pánbůh nepomohl
ani všickni svatí!" —

Brandu v bitvě neviděli,
chytli ho až v poli,
proto mečem nesekali,
mazali jen holí;
svíjel se a přešlapoval,
fňukal, pištěl, křičel,
hned jak býk řval rozzuřený,
hned jak zmije syčel.

Křičel, volal: „Pomoz, Jene,
zpovědníku boží,
gatě mé jen z tuze slabých
kozelčích jsou koží
a pod nimi moje spodky
jako z pavučiny,
běda, běda! Jesu Kriste,
odpusť naše viny!"

Nekřič, Brando, vše se spraví,
nebreč, starý kmochu,

až tě pro Řím nasolíme,
namastíme trochu;
pochlub se pak okázale,
divý sluho páně,
věru, stále ohebnější
po každé jsi ráně.

Teď jen drž, pak posteskni si
Sigmundovi lháři,
jenž kam přijde, křivdy páše,
lítí se a sváří,
posteskni si Albrechtovi,
tomu jeho zeti,
že vám Češi posekali
římské ďáblí setí.

Posteskni si Martinovi,
jak to v Čechách chodí,
když se druží papež s králem,
po pás v krvi brodí;
když se druží papež s králem
v nějž svou spásu klade...
Jdi, pro břicho nelze běžet,
snad budeš mít mladé!

Mladé! Satan bude asi,
antikrist neb fena,

Sigmund dá mu do kolébky
částku svého věna,
půlku Uher velké říše
nebo vína bečku,
nebo císařského pláště
ucouranou vlečku!

Běží Branda s pluviálem,
ale běží zdlouha,
těžce velký břich se třese,
pluviál se plouhá;
pluviál se plouhá, vleče,
klobouk se mu vikle,
na Husity nepostačí,
troubo, římské pikle!

Na Husity nepostačí
mraky lstí a klamů,
ani mraky říšských knížat,
ani Němců, chámů,
na Husity nepostačí
celá církev ani,
ani meče, ani hrůzy,
ani proklínání!

Co to zvoní s věží v Chebu?
Nejspíš asi hrany

pobitému Sigmundovi
na vše světa strany,
zlosynovi Sigmundovi
a Brandovi taky,
jejich hlasy honí, straší,
říšské darebáky!

Darebáky, pány, dráby,
biskupy i mnichy,
sotva se ty zvony drží,
by nepukly smíchy,
spíše ještě puknou páni
rozkaceni zlostí,
že si Češi nevážili
těch křižáckých ctností.

BOČEK Z KUNŠTÁTU.

1426.

V Poděbradech při mělnickém sedí
Boček z Kunštátu a z okna hledí
na Sirotky s Tábory, již prahnou
strýce Puška mstít už chvíli drahnou.

Mstitelům však nevalně se daří,
Boček každý jejich útok maří;
Sirotci i Táboři zlou prací
unaveni z Poděbrad se vrací.

Volá Boček bojovné své druhy:
„Vizte, skončen je náš odpor tuhý,
odtáhli, ej, nabruste si zbraně,
teď my do Nymburka vtrhnem na ně!

Přepadneme chámy v režných šatech;
proto už, že na mne v Kostomlatech
mstivou ruku měli napřaženu,
když jsem zmrskat strýcovu dal ženu.

To mi od těch selských chlapů díkem,
že jsem s nimi vždy byl kališníkem,
drželi se Puška, mého strýce; —
byl jsem s nimi, nebudu však více!

Odtáhli! Teď koně osedláme,
ruče, směle za nimi se dáme,
beztoho se Nymburk s námi sváří,
nečeká nás: pivo k hodům vaří!

Vaří pivo, při svatém je Havle,
nuže, chaso, nabruste si šavle,
dobré bude-li, ať záhy zvíme,
bez barvy-li, tož je obarvíme.

Ať jen vaří. K škodě nám to není,
nejsou na odpor dnes připraveni,
přepadnem' je, natáhnem' jim spodky,
na Tábory vzhůru, na Sirotky!" —

Vstali druzi; bylo záhy k ránu,
Boček napřed v Bobnickou jel bránu,

také sladovnická chasa vstala,
z příkopu vod k várce nabírala.

Viděla, jak Boček skokem hbitým
k bráně mířil s koněm jankovitým,
divila se, jak je Boček smělý
a jak za ním zbrojné houfy spěly.

Nymburští se lekli: „Nám to platí!...
Přestaň, chaso, vody nabírati,
znáš vjezd Bočkův do Kostomlat prvý,
ustaň, braň se, sic zatoneš krví.

Sic zatoneš krví, jak my kdysi,
s žlutým pivem rudá krev se smísí,
do příkopu zpotácíš se maně,
nechej naběraček, chop se zbraně.

A vy v bráně buďte trochu bdělí,
jen píď země od Bočka nás dělí,
drábi Kunštátského jsou jak chrti,
opatrně, sic nás šmahem zdrtí.

Pozor dejte!"... Voj před branou zhustil,
Boček vjížděl, vrátný šraňky spustil,
vzkřikl Kunštátský... Hle, z mříže pádu
uvázlo půl koně vpřed, půl vzadu.

Rozdělen byl komoň tvrdohubý,
padl Boček sveřepý a hrubý,
mezi koně, půlkami se chvělo
od pasu níž roztříštěné tělo.

Za branou lid Bočkův zděšen couvá,
ale v bráně lidu hněv se vzdouvá,
Boček posud živ, leč marné vzdory —
sladovníků hyne pod sochory.

Pouští duši, lid se kolem tlačí:
„Slyšíš, Bočku, to nám dneska stačí,
Puškovu choť zítra, starče klatý,
uvedem zas v její Kostomlaty.

Pokoj budou od tebe už míti
bratři Sirotci i Táboriti;
třeba s čerty bral jsi o ně radu,
jak dřív s lotry v Poděbradském hradu.“

ROUS Z PLAVNA.

1430.

Jindřich Druhý, saské kníže,
divý z Plavna Rous,
jako pes vždy tíž a tíže
v českou zem' se vkous';
pozval na ni vlků hejna,
jež mu Fojtland líh',
lstí se zmocnil Hasenštejna,
krále válkou stih'.

Pozval na ni chámy z říše,
poštval na ni Řím,
s hromy, blesky v drzé pýše,
s křížem krvavým;

pozval na ni z Němec bratry,
krkavců to slet,
ale Čech bil do té chátry
každý za deset.

Modlili se, ruce spiali,
kňučeli až strach,
Husity kol nohou jali,
podél řek i drah;
nač jim pardon, dobrodruhům?
vlky k vlkům stel,
jak se blíží k českým luhům,
do palic jim mel.

Mleli řádně, po zásluze,
mleli dost a dost,
psí krev tekla v poli, v luze
lidem pro radost;
Rous však velkém po výprasku
ještě větší chtěl,
na Václava psí svou chásku
k Praze poháněl.

Václav mrzut z hradu hledí:
„Štván jsi, Rouse, vím,

*

jestliže tě kůže svědí,
já ji vyprášim!"
Vyprášil ji zas a znovu,
chytl ho a jal,
v žalář dal ho, do okovů,
Hasenštejn mu vzal.

Také Štědrou přibral k tomu:
„Kňuč si, pse, jen kňuč,
nepustím tě z koby domů;
moresům se uč;
nechci zlato tvé, chci švandu,
Čechy musíš ctít,
dost je zlata ve Fojtlandu,
budu-li je chtít!

Zatím nechci, mám ho dosti,
nyní chci tvůj trest,
do své smrti, dravý hosti,
musíš pouta nést;
nepřislibuj; kdo ti věří?
Němec jen neb hňup,
páchneš, jak tchoř skrytý v keři
čekáš na svůj lup!

Hubil's kraj mi, chlape rusý,
vraždil jsi mi lid;

protivníku mistra Husi,
nesmíš míti klid;
nebudeš-li v kobě šeré
tiše, ej, pak zkus,
kterak oheň tělo žere,
zvíš, co trpěl Hus!

Nenadávej, vzteklý Rousi,
sic tě zpraží kat,
zrzavé-li teď máš vousy,
zpopelí se snad;
ale domů, pomoc není,
nepustím tě přec,
na radnici pro zkrocení
vlků máme klec!

Kliď se!"... Tu jak otec svatý
Čechům klnul Rous,
trhal krzno, trhal šaty,
rval si vlas i vous;
drásal tělo běsem jatý —
Václav král se smál:
„Vidíš, Rouse rousovatý,
kam až vztek tě svál!

Táhni!... Leč, když v Kundraticích
mrtev klesl král,

znovu kňučel s hrůzou v lících
Rous a lkal a lál;
prosil, žebral u Pražanů
sliboval, co moh',
ukončenou za pohanu
že dá peněz stoh!

Pražané jsou hodní páni,
každý jako slep,
padá, sedá v usmívání
na německý lep;
radili se, umlouvali:
„Vystřízlivěl již,
vzdorným byl-li posud králi,
nám se poddá spíš!

Svobodu však nenosíme
na veřejný trh,
jiný výkup připravíme
tomu, kdo se zvrh';
Naše články víry, brachu,
přijmeš-li, pak věz —
dáš-li k tomu náklad prachu —
pustíme tě dnes!

Dáš-li prachu na dvě fůry,
soudků přes dvacet

zapomenem na tvé zdůry
po čtyřicet let;
leč i přes to duši svoji
jinde vypustíš,
jinak-li než pod obojí
Bohu sloužit mníš!“ —

Lotrovi je všecko stejno,
Rous slib odpřisáh',
za sebou svých drábů hejno
do Fojtlandu táh';
v Čechách lichotným byl psíkem;
jak opustil zem,
obrátil, a jak mu zvykem,
zas byl vzteklým psem!

Dvacet soudků sice Praze
poslal divý brach,
v těch však byly pouhé saze,
popel, bláto z drah.
Ač mi prach — psal — právě nyní
pro nás drahou věc,
zakázal dát Cesarini,
posílám ho přec!

Špatný jest, leč pro vás, bandu,
je ho víc než dost,

kdo chceš jiný, ve Fojtlandu
vítaný je host;
tam mu lépe naprášíme,
zjednáme dle práv,
jak, to nyní nepovíme;
zmekne nad hedbáv. —

Tak? Nuž, přijdem, pane Rousi,
hotov s bratrem brat,
meče, kosy už se brousí,
cepy mají zvrat,
by nevázly v ručím mlatu;
slyšíš, jdeme již,
sklidíš prachu na výplatu
pro veškeru říš.

Budeš míti sazí, uhlí —
těš se, Rousi, těš —
místo soudků plné truhly,
půdy, sklepy též;
spravíme to; dokonale
oplácet zná Čech,
pozor jen, ať nenadále
nezajde ti dech!

Do Fojtlandu, bratře, k ránu,
strhni Plavno, spal,

Rous za průvod Juliánu
tři sta drábů dal;
vedou na nás římské ptáky,
k hranicím jdou blíž,
hr! na Němce, na křižáky,
jménem božím již!

Stihli Němce cizozemce,
legát v pysk se kous,
vzduch v požáru Plavna chlemce
dusící se Rous:
nuž, křižáci, zda to bolí,
a ty, Rousi, zdaž
na tom Domažlickém poli
dosti trupů máš?

Na vždycky již máte dosti,
my nemáme strach;
Juliáne, sbírej kosti,
Rouse, sbírej prach!
A ty, kněže s pomsty broukem,
jenž ti v duši tkvěl,
moh bys tvář skrýt pod kloboukem,
kdybys jaký měl.

Vítr ti ho strhl s hlavy,
když tě postrach jal,

Čert, jak Domažličtí praví,
prý ti pomáhal;
zle, kdyby byl do pětice
kacíř na tě pad',
sedět bysi nemoh' sice,
ale ležet snad!

JAN MĚSTECKÝ.

143`.

Městecký Jene běsný,
ký srdce tvé žral hnis,
že nad pomysl děsný
pych konával jsi kdys.

V zlob rozkaceném roji
vyl's jako vzteklý pes,
hned byl jsi pod obojí,
hned Římu v klín jsi kles.

Hned v záští pálil's mnichy,
svou milou černou zvěř,
hned přes Táborův líchy
táh's pálit Sudoměř.

Jak prázdný klas ses klátil,
byl's Táboritů vrah,
až cepy v prach tě zmlátil
Jan, k Skalici když táh.

Hned krále zbýt chtěl's zradou,
hned Žižky úkladem
a činem svým i radou
byl protiven jsi všem.

Sem tam ses viklal stále,
hned husitských střeh's chat,
hned dávals Římu k chvále
Tábory spalovat.

A mrskal's, kdo jen v tichu
pěl Bohu Husův zpěv,
ač sám za spousty hříchů
měl's mrskat se až v krev.

A v chrámě svém, pse pustá,
jsi kališníky pral
a pro hostii ústa
jim roubem otvíral.

Dal's z kalicha pít herce,
když v jejich chrám jsi vjel,

a s kalem do vědérce
jim hlavy potápěl.

To drábi pít jim dali
a plesnivý jíst chléb,
ač sám měl's pít ty kaly,
by netřeštila leb.

Měl's utrýzněných k chvále
sám v chřtán si tisknout roub,
než s kletbou nenadále
čert vzal tě v pekla hloub.

Cos nečinil sám prve,
teď ďábli činí snad —
lid pravé české krve
ti klne posavad.

Jak ondy na Opočně,
dí pověst tak i dnes,
v tvém zámku každoročně
tři noci straší pes.

Pes příšerného líce,
jenž kňučí ďábly štván,
jak ty, když u Skalice
byl's Žižkou vymrskán.

Pes žhavě poulí oči
a vyje jako běs,
až půlnoc v den se stočí, —
kdo asi jest ten pes?

JAN ŽELEZNÝ.

1430.

Jan Železný, jak Sigmund chtěl,
je kardinálem; k strachu
Čech fialovou sukni měl,
teď straší v katím nachu.

Byl jen dle jména biskupem,
an z kostnického sněmu
na českou nesměl vstoupit zem';
bylť Václav proti němu.

Tam na Husa lhal; víc co den,
pln zlotřilé byl zlosti,
tož řekl Václav: „Ven s ním, ven,
nač biskup, kněz mu dosti!

Ať postoupí mu papež sám,
když chce, kus svojí země,
já biskupství jen pro ty mám,
kdo upřímní jsou ke mně!

Jan zavilý je zavilec
a strůjce podlých svárů,
Sigmundův je to spojenec,
pln závistného žáru.

Vždyť slídí po kacířích v spěch,
je v smolné bední sudy
a radost má, když po městech
v děs vzlétá kohout rudý!

A řádí všude jako běs
a lže a tupí Husa,
co nejhorší, vše by naň snes',
vždy na sněm s Pálčem klusá.

A volá: „Smrt buď mistru v trest,
než celou říši zjitří, —
svá srdce zavřete i pěst,
vy soudci, buďte chytří!“ —

Biskupem pro zisk být si přál,
jen pro statky a jmění;

to nepřipustím; jsemť zde král,
zde králem Sigmund není!

Ne! biskupskou mu vzdáti čest
si Václav nepřispíší,
ať kapitolou zvolen jest;
já nad ni jsem zde vyšší!

Sněm stvrdil Jana biskupem,
již tam v mé Litomyšli,
já nesvolím však vlkům v něm,
i kdyby klečmo přišli.

Mně Aleš z Březí jenom vhod,
ten líp se zemi hodí,
já znám ten římský pronárod,
jenž v zemi svár mi plodí.

Na místě Jana řádně buď
jak biskup Aleš z Březí,
ten srdce má a čistou hruď,
had v Janově však vězí.

Tož velím: Přijde-li Jan blíž,
mých přikázání dbejte,
mně v Čechách byl by na obtíž,
tož ven jej vymrskejte!

To vůle má, tak musí být,
ať Martin kletby žvastá,
já nechci, by Jan jitřil lid
a chrám mi hyzdil, basta!

Ať do Kostnice chodí jen,
hrát v kostky a se bavit,
já rozkazuji ven s ním, ven,
čert beztoho v něm zavit.

Ne, pokud živ jsem, nesvolím,
ať lstivý Sigmund čeká;
ať čeká Avignon i Řím,
mne kletba nepoleká!

Mne nepoleká vatikán
a celé pluky kněží,
já v Čechách nad všemi jsem pán,
mně na nich nezáleží!

Vždyť celý kostnický ten sněm,
je plný svatokupců,
čert i s tím Sigmundem si vem
ten úl sršňových trubců!

Ať vrhne na mne věčný žár
sněm z pekelného klína!

Ne! Mělnického na pohár
pojď, Alši, se mnou vína!

Pojď, zapijeme svár a hněv,
v tvář církvi metnem' číši,
pojď, spěš, než vzkypí ve mně krev;
pojď pít! ať se mi ztiší!

Jan Železný — jdi do Uher;
zde českou nivu przní,
sic v hruď mu na sta vbodnu děr,
tam v Karpatech si zmrzni.

Dost týral mne i loupil lid
a podrýval mne všudy
a ve všem jako ostrovid
jen husitské zřel bludy.

Ne, ne a ne! zde biskupem
být nesmí liška šerá,
zde nesmí být ni kaplanem,
ať jde radš do kláštera!"

Když Václav umřel, Jan se vznes',
týž den byl v Litomyšli
a se zpěvy, všem mírným v děs
mu v ústret kněží vyšli.

A brzy ztloustl víc a víc,
jak býk na panské louce,
a hýřil, funěl z plných plic;
a dosáh' Olomouce.

Tak postupoval pomsty syn
a k vjezdu se tam chystá:
To bude zvěře, žen a vín
a z chrámů tržba jistá!

Hned v železnou se oblek' zbroj
a hbitě na kůň sedl
před seřaděných drábů sbor
a řemdich vzhůru zvedl.

Hle, voják je to nebo kněz?
Zle, kam své chlapy vyšle!
Než v Olomouci s koně slez,
ztrýznil půl Litomyšle.

Pak husitskou ztek' Kroměříž,
však dost mu dala práce,
a v Olomouci vjíždí již
páv rudý do paláce.

Vše rve a hubí jeho dráp,
to lotrů pravé kníže;

na hlavy poddaných vždy šláp'
a králi nohy líže.

Aj, Sigmund cař zná sluhy své;
chce Jana ctíti znova,
tož jej, by brzy přijel, zve
ke dvoru do Vacova.

Tam, píše, k dvěma biskupstvím,
můj Jene, dám ti třetí;
a Železný hned s lidem svým
jak lačný jestřáb letí.

„Vácovské biskupství ti dám,
můj Jene, a pak znova
tě vděčně vyprovodím sám
na čtvrté do Pasova.

Císařsky odměním tě; spěš,
žes nedbal českých stonů
a hubils kacířskou tu spřež,
jak zvěř při divém honu.

A větší radost budeš mít
již v čase velmi malém,
říš veškera tě bude ctít,
jsi zvolen kardinálem!

Jím Martin jmenoval tě rád,
já odsloužím se stejně,
bylť vždy můj věrný kamarád
v Kostnických kněží hejně!

Však kardinálský klobouk už
měls, Jene, dávno nosit,
nuž, měj jej, jen mi věrně služ
a Husity hleď zkosit!

A všude Němce osazuj,
ať Čechům dech se krátí,
kde biskupský je statek tvůj,
dej Husitům to znáti.

Ať Němec šíří se vždy dál,
buď k Čechům jako z ledu,
já za tebou jsem, Sigmund král,
a strach jde z mého hledu.

Kdo odporuje, setnout dej,
až leb ti k nohám sníží,
dva katy v Olomouci měj
a dva měj v Kroměříži!

Jen v boji s Čechy neustaň,
co Čech, vše vlk je šerý;

ty jako lev se vrhni naň
a vyhub, kde je který!

Jen do boje, jen dál, jen dál,
nic neboj se a bij je,
já za tebou jsem, Sigmund král,
a každý Čech je zmije!

A sláb-li budeš, neváhej
a posilni se zdatně,
džbán rudého si vína dej,
to poslouží vždy platně!"

Chor do Uher jel; Maďařík
mu z vína léky dělá;
pil. Sluha tajně jed v ně střík,
smrt Janu v údy vjela.

A hýřila v něm na podiv,
Jan kroutil se a svíjel:
„Proč z moravských jsem plzných niv,
do zrádných Uher vyjel?

Ó, smrti, ustaň, nech mne žít,
kliď od mého se lože,
chci od nynějška zbožně žít,
věř, milosrdný Bože!"

Však lháře nechce slyšet Bůh
a nedbá lstivých žertů;
zpět vratmo spěchá, bled a tuh
a klesá v náruč čertu:

A v Ostřihom se ubírá,
smrt jeho hody ruší,
zrak strhán je, Jan umírá
a v kletbě pouští duši.

Ten číšník Husitů byl druh,
Jan týral jej dřív směle,
až konec budiž, — řekl Bůh,
teď čert mu lože stele.

Zheb čtvernásobný biskup Jan,
jak ďábel zčernal v tváři,
svou vlastní zlobou v peklo hnán
a tam se s draky sváří.

TVAROH.

1434.

Odjakživa sami v svárném boji
nejkrutějších dali jsme si ran,
zdaž je doba poznání kdy zhojí?
Věky krvácíme od Lipan!

Znáte přece, v plzeňské jak schůzi
sup se vedral v jarých orlů roj,
Husitů by vůdce z nástrah luzy
v utrpení kalný vnořil zdroj.

Hloupý dráb mněl více míti vtipu
nežli velký vojů bohatýr;
v poběsilé vášně vzdorném kypu
odboj zanes' v družných bratrů smír.

Na Prokopa, velikého vůdce,
cepař Tvaroh ďáblí upřel hled,
lál a spílal: „Prokop je náš škůdce,
Bavor zbil nás, jen že on nás veď'!

Stár je, cháb, snad zrádce! Pryč s ním brzy,
bez odkladu, ještě tento den!...
Hajdy, kliď se!" A už Tvaroh drzý
v tvář mu stolec metne rozzuřen!

Prokop kles a vzkřikl: „Dokonáno!
Běda těm, jichž vůdce zrádcem zván,
na ubohou vlast když nejvíc štváno,
brat když vraždit chce a vládnout pán.

Špatně-li jsem válčil, vůdce nový
vítězněji spravuj vás a veď,
podřiďte se v bitvách Tvarohovi!...
S bohem, bratři, s bohem navždy teď!"

„Dobře," volá Tvaroh, „pozdě sice,
leč jdeš přec; ej, nový počne ruch,
ale druhá bratrů polovice
volá, prosí: „Nechoď, chraniž Bůh!

Neodcházej! Co nám do Tvaroha!...
„Jdu, dost nevděku už, dosti han;

jdu, nechť váhá srdce mé i noha.
Jdu se léčit z Tvarohových ran!“ —

Tvaroh vůdcem... Kde se zjevil, draze
platil boj; byl přelstěn vždy a bit,
lid ho opouštěje spěchal k Praze
roztříštěn, nechť dřív jak skála slit.

K Prokopovi spěchal: „Zle se daří,
velký vůdce, bratry vést zas spěš,
druzi v táboře se rvou a sváří,
vezmi poplašence na otěž!

Spoj nás, veď, jak dříve jsi nás vedl,
bojuj s námi svatý lidu boj;
u Kouřimě jako mrak se zvedl
panských sršňů rozzuřený roj.

Bořek z Miletínka pány vede.
Kdo je potře? S dvou se blíží stran!...“
„Nuže, půjdu,“ dí rty vůdce bledé,
„sešikujem' vozy u Lipan!

Půjdu s vámi, že to Pánbůh káže;
nejít s bratry v nouzi, byl by hřích,
mečem však mé nezahřmí již páže
na železných pánů pukléřích.

Tvaroh statečný buď v prvním šiku,
stavím naň jak na nezdolnou hráz',
s tlupou vyvolených bojovníků
proti pánům v boku ochraň nás!

A teď vzhůru!... Na vůz Prokop stoupá..
„Vůdce, vůdce! Opásej přec meč!..."
„Ten nechť prvním po boku se houpá,
neustoupí-li, jest naše seč!

Jako kněz jdu s vámi! Jen má duše
a mé oči vůdcují vám dnes!" —
Počat boj, už vře; smrt polem kluše,
pán i sedlák, všecko jedna směs.

V řadách prvních Prokůpek se bije,
Markolt, Buřič, Pešček: každý lev,
panský meč jim do prsou se ryje,
na halenách bratrů hoří krev.

Přec z Husitů nikdo neustává;
těžce raněn padá Zahradník,
ale posud pádným mečem mává...
Zle: v hráz vozů Leskovec už vnik'!

Za ním Petr z Janovic se tlačí,
Mikeš z Landštejna a Malovec...

„Hej, Tvarohu, vraz v tu chásku dračí,
z boku na ně, rychle, pospěš přec!

Nevidíš, že na sta bratrů kolem
v krvi leží v poli u Lipan?
Nebe strne reků nad zápolem,
nebe strne nad hloubkou jich ran!

Hej, kde jsi! Či biješ do Krchlebce?
Také dobře, nyní k nám však spěš,
lstivý Bořek zradu ukryl v lebce,
braň nám vozy, v pány seč a řež!"

V hradbě vozů četu bije četa,
kolem Prokopa vrch trupů rost;
bez cepu prch z pole Tvaroh sketa,
Prokop s mečem v srdci na věčnost!

FRIDRICH Z NORIMBERKA.

1431.

Papež křížem zhubit chtěl
víru Mistra Husi
a již lotrů tisíce
české země dusí.

Toužíť Eugen vynutit
úctu římské víře;
proto nutí všechen svět
křížem na kacíře!

„Vůdcem všem vám poroučím
nebeského Pána
a za jeho zástupce
kněze Juliána.

Julián můj není kněz,
jako mnozí jiní;
jest můj první kardinál
legát Cesarini!

Za vámi je všecka říš,
s říší Sigmund hrdý;
pro ty nebude snad boj
s Čechy příliš tvrdý.

Pod korouhví papežskou
přes bavorské meze
arcibiskup kolínský
na Češích se sveze.

Za ním bavorský je Jan,
krále pod praporem
a pod českým z Würzburka
kněz s vojsk valným sborem.

Albrecht, Sigmundův též zeť,
na Čechy se tlačí;
pod jich tíží duní zem.
pod meči se mračí!"

Vůdcem Němců kdo že jest,
pán či koněberka?

Starý, slidný škůdce Čech,
Fridrich z Norimberka!

Všecka německá tu sběř,
dobrodruzi mnozí,
pět set vozů na kořist
Fridrich s sebou vozí!

Vítězně vždy bojoval,
myslím, že jej znáte;
čtyřikrát už do Čech vpad,
bit byl čtyřikráte!

Táhne do Čech vlčí směs,
plná lsti a zášti,
od zvěřiny českých niv
životy jim praští.

Z rýnských vín a z černých piv
pijí ústa chloptná,
chlapům rudne tvář a břich
dokonale bobtná.

Dlouhým tahem Němec táh,
všickni vínem zpiti,
nežli vystřízliví zas,
budou řádně biti.

Norimberský purkrabí,
starý zemský škůdce,
loupežníky volil si
za podružné vůdce.

Kuráže si dodává
pitím Fridrich Prvý,
však se dávno opíjel
žhavou českou krví.

Opíjel se, omámil,
dosud nemá dosti;
tenkrát se snad napije
v Čechách do sytosti.

Starý lancoch nezkrocen
ruce mnul si rudé:
„Ej, to bude zlata zas
a co slávy bude!“ —

Norimberský purkrabí,
Němec zpupný hrabě,
tělem roven chlapu byl,
srdcem staré babě.

Norimberský purkrabí.
Sigmundův dráb drzý,

z lancocha se vyšplhal
na knížete brzy.

Norimberský purkrabí,
Sigmundův rab sledný,
vozilť za ním, kam se vrt,
zlata plné bedny.

Naloupil ho všude dost
v každé s Čechy srážce,
polovici dostával
Sigmund, jeho strážce.

Vozil mu je do Uher
stále víc a více;
vozil lháři na vína,
sboru do Kostnice.

Norimberský purkrabí
zlata měl jak štěrku,
co mu zbylo, ukládal
v pevném Norimberku.

A když tolik uložil,
že měl měšců tři sta,
Branibory prodal mu
Sigmund, chlap ten čistá.

Klonilť se mu, lichotil,
v bláto dal se šlápnout,
chtělť od krále lotříka
kde co drápem lapnout.

Otročil mu, chlapu chlap;
v noci šerém temně
olupoval v šíř i dál
vůkol všecky země.

Ten, co v noci nakrade
a co v noci shlédne,
s nevěstkami prohýří
frejíř Sigmund ve dne.

Vozil, tahal jako vůl
v jařmo zapřažený,
žhavé chlapce italské
i španělské ženy.

Vozil pilně, vědělť proč,
sobě ku prospěchu,
toužilť někdy pojednou
stát se pánem Čechů.

Svážel, vozil napořád
na loupežné káře,

mní, že Čechy koupí též
od Sigmunda lháře.

Mní, že Čechy uloví
v nedočkavém chvatu,
jen jestliže, kurfirste,
nejdeš pro výplatu?

Jen jestli se nesvalíš
při výplatě v záda?
Víš, jak Češi křižácká
umí honit stáda.

Víš, že jako u Ústí
můž to býti znova,
od Žižky vše zdědila
vojska Prokopova!

Koudelník a Kralovec,
ti kde koho stihnou,
hned křižáci hbiti jsou,
pádí, jen se mihnou.

Před Čechy se učili
blíže Ústí klečet,
prosit, modlit, svíjet se
a jak děvky brečet.

Víš, kolik vás pobili,
víš, kolik vás jali,
víš, kolik vám pádných ran
v dravčí lebky dali?

Vrať se domů, cizáku,
nežli bude pozdě,
zabloudíš jak u Ústí
též v tachovském hvozdě!

Čechové, kde jaký muž,
nechali své chyže,
od Plzně a Radyně
mají hojnost špíže.

Z lesů Křivoklátu kol
hojnost mají masa,
vesele jde do boje
Prokopova chasa.

Cizák ne! Jen dál, jen dál
svoje dráby sbíral,
a kdo nechtěl po dobrém,
toho mocí ztýral.

Za kurfirstskou čepici,
za tisíců tři sta

Sigmundovi po vůli
porobu Čech chystá.

Sigmundovi k vůli zas
svolal lotří radu,
jak se dostat v kraje Čech
z popravčího hradu?

Jak se dostat do země,
kde je všeho dosti,
a přec zase do Němec
odnést zdravé kosti.

K vpádu vždy jej pobádá
císař krví zpitý:
„Jenom do Čech, chutě jen
s křížem na Husity!“

Vybízí jej Sigmund král:
„Bůh nás neopustí,
ty i já my oba dva
budem v slávě růsti.

Můžem oba svati být,
věc-li se nám zdaří,
můžem svítit kolem hlav
nebešťanův září.

Můžem s Kristem stolovat
i s mateří boží,
jenom hleď už vyplenit
z Čech husitské hloží.

Vzhůru, papež požehná
vítězné tvé zbrani,
na husitskou padni sběř
bez potuchy, maní!“

Domlouvá mu Julián,
pyšný legát Říma,
ale marně ten i ten
domluvami hřímá.

Dobře se to domlouvá,
ale koná špatně;
snáze pít se dovede,
nežli válčit zdatně.

Viděl legát Němců lid,
jak se rve a sváří,
lomil ruce: „Nedoufám,
že se nájezd zdaří!

Prchneme-li tenkrát zas
v posměch všeho světa,

po křesťanství zemí všech
bude navždy veta!

Obávám se, sklíčen jsem,
křižáci jsou vzdorní,
čím více se hašteří,
tím víc Češi svorní!"

Neplač, pane legáte,
proč pak tě to děsí?
Češi mají údolí,
my pomezné lesy.

Jsou jak v míse schouleni
na polévku smrtnou,
a když na ně padneme,
kam pak se nám vrtnou?

Vytrhneme na ně z hor
jako bouře divá,
pak budeme zpívat my,
Čech ať nyní zpívá!

Vytrhneme na ně z hor,
jako z mračen blesky,
k čemu, pane legáte,
pláč tvůj a tvé stesky?

Jenom, pane legáte,
chutě k dílu měj se,
a když lid se veselí,
přej mu to a směj se!

Směj se, pane legáte,
budem volat „vivat"
a ty budeš Tedeum
v pražském dómu zpívat.

Budeš zpívat Tedeum
v pluviálu zlatém
a kde který Husita
zabit bude mlatem.

Až ten pyšný český lán
bude meči zdroben
a královskou korunou
císař Sigmund zdoben!

„Hm, však jestli Češi spíš
zdárně v nás se vrhnou
a korunu s tiarou
v prach a bláto strhnou?

A jestliže Pánbůh sám
zas se s nimi spojí?"

Neboj se, hleď v tábor náš,
jak se to v něm rojí.

„Těžko s Bohem zahrávat,
nerozumí žertu,
nejdřív dává klobouk jen
a pak duši čertu!“

„Pozor, pane legáte,
slyšíš Čechy zpívat?
K nám se valí s návrší,
pojď se na ně dívat!

Chvíš se, třeseš, k čemu strach,
že se lid náš ztrácí,
naše jízda šavlemi
Čechy mžikem zkácí.

Norimberský purkrabí
mní, že zrak jej klame.
„Potyčka,“ děl, „co je víc?
pětkrát víc vojsk máme!“

Potyčka jen, žádný boj,
to se brzo spraví;
počkej jenom země vnitř,
napravím jim hlavy!

Nedáme se, nevěřím
hloupých očí svodu,
zaskočím je! S pole táh
k hrazenému Brodu.

Vypálil jej, k Tachovu
zved se v době ranní...
Vzhůru k Praze potáhnem
volně jako páni!"

K Praze, k Praze kudy však,
pověz, chytrá hlavo,
pověz, pane legáte,
na levo či pravo?

„Nevím!" — „A já nevím též,
nuže, z vůle Říma,
přes hory a přes doly
dáme se tam zpříma!"

„Někudy tam vpadnu přec,
teď zvítězím zjista,
pro meče a pro kopí
sotva že mám místa.

„Někudy tam vpadnu přec,
nač přemýšlet znova,"

a již s luzou opilou
stojí u Tachova.

Velí vojsku: „Před bitvou
vínem posilňte se,
než se Češi nadějí,
zhynou v kopí lese!

Posilňte se, statně jen,
máme dosti vína,"
No a k pití s luzou sběř
není nikdy lína.

Pije, chlastá s luzou sběř,
pije do němoty,
hrdopyšný purkrabí
pobízí své roty.

Pobízí je, chválí je:
„Pijte! Jste mí hosti!"
A když Němec popíjí,
nikdy nemá dosti.

Norimberský purkrabí
na všecko se kryje,
mnoho sudů s vínem vlék',
luza tedy pije!

K pití nutí chlapy chlap:
„Jenom pijte, bratří,
z posilněných vůle dnes
Tachov Římu patří!" —

S lancochy se přikrádá,
v město z kusů pálí,
ale Češi městské zdi
pilně spravovali. —

„Nepomůže Čechům vzdor!"
purkrabí se vzteká,
„padnu na ně ze dvou stran,
ať Čech jenom čeká!

Všecko musí zahynout,
všecko budu zbíjet;
před Sigmundem, před Římem
Čech se musí svíjet.

V tom jsem vždycky s císařem
za jedno a svorně,
svíjíť se sta zajatých
v naší hladomorně! —

Dost mám strojů v mučírně,
ve svém hradě v síni;

k trápení a mučení
nejsou naši líní!“

A již napřed vymýšli
nevídané smrti:
skřipce, panny železné,
jimiž hruď se drtí.

Vít, že císař sluhů svých
nikdy neopustí;
vít, že bude darebák
s darebákem růsti! —

Od Tachova nechce dál:
Husité se blíží,
všem křižákům praská to
v lopatkách i v kříži.

Němci chví se jako list,
když jím bouře zmítá,
v žilách jejich stydne krev,
hruď je strachem syta.

Chví se zpupný purkrabí
jako v bahně sítí...
„Bratří,“ volá, „prchněm radš,
než dostanem bití!

Znáte přec ty Husity,
znáte české sloty,
pro jistotu namažte
řádně lojem boty!

Až budeme utíkat,
budou vláčny v chůzi,
jinak v poli padneme
z únavy a hrůzy.

Nerozumí žertům Čech,
nezná naši lásku,
a my Čechům nikdy přec
nezkřivili vlásku."

Němcům řeže v útrobách,
v dračí loupe hlavě,
voj Husitů zjevil se
na výšinách právě.

Strachem jat prch purkrabí
s pány Němci k Brodu,
rychle za ním pospíšil
lid českého rodu.

Z Brodu cizák v český kraj
k Domažlicům míří;

v Chotěšově zuří boj,
jitří se a víří.

Cizák cepy umlácen
zkrotl jako štěně,
prchá zas, krev komoňům
stojí v potu pěně.

Hoj, legáte, utíkej,
nebo chceš-li, prodli,
vždyť se Eugen za tebe
před oltářem modlí.

Modlí se; tvůj křik a pláč
přehlušují zvony,
vojska tvá už uběhla
devatery hony.

Devatery hony už,
desatery lány,
chlapi jsou dnes z kurfirstů,
Husité jsou pány.

Chlapi jsou z tvých kurfirstů,
purkrabí je sketa,
neseš hanbu na hlavě
do širého světa.

Nepomáhá. Modlitba
Pánu jest jen dýmem;
neseš hanbu s císařem,
neseš hanbu s Římem.

Ať se Sigmund modlí jen,
ať jen Eugen kadí,
Bůh nemá rád dotěrnost,
ni plazení hadí.

Prchni, pane legáte,
nežli bude pozdě,
sic vás Češi skácejí
jako dřeva v hvozdě!

Prchá! Němce honí Čech,
Němec prosí, kleká,
zahazuje zbraně; v ráz
všecko s pole těká.

Kopí, meče, koule, prach
s vozů na zem hází,
vlastním lidem zmateným
zpět si cestu razí.

Přítěž vozů všecka ven,
všecko na útěku,

legát dupe, hrozí jim
v bolesti a vzteku.

Legát bulu ztratil kdes,
klobouk, všecko všudy,
touží prchnout do Němec,
ale kudy, kudy?

Ztratil purpurový plášť,
s ostatky kříž drahý,
Češi-li jej dohoní,
přijde domů nahý.

V zmatku Němci domů chtí,
dovnitř Čech však pádí,
k nové bitvě ani Bůh
už je nenavnadí.

Všecko prchá, vše má strach.
Češi Němce kácí;
druh přes druha, lítý vrah
v úprku se vrací.

Utíkají. Husité
za nimi se ženou,
uhánějí křižáci
štvaní pekel fenou.

Třemi proudy běží zpět
Němci z české půdy,
na sta mrtvol válí se
v krvi mezi sudy.

Domů chtí, leč v zmatení
přímo do Čech kvapí,
Čech do chlévů zavírá
rozprchlé ty chlapy.

Bijí, sečou Češi v tlum,
mlátí jako v žito,
každé rány mimo sběř
Husitům je líto.

Množství Němců zajali
vítězící Češi,
pláče císař, pláče Řím,
Čechové se těší.

Prchal Fridrich; stihly jej
českých vojů vlny,
prchal pěšky, bez koně,
gatě měl už plny.

Ustrašený kardinál
u větším byl strachu,

v suknich plno bláta měl,
v tváři plno prachu.

Vyvázl, leč purkrabí
dostal hojně bití,
jal se prosit, naříkat
v hrozném vlčím vytí.

Řádný český koželuh
zná valchovat kůži
stejně říšským knížatům,
jak prostému muži.

Český smolař vesel je,
pořádnou že holí
knížatům i kurfirstům
lotří záda smolí.

Pištci — pištět umí též —
chtí Fridricha v spěchu,
že tak pištÍ, cechmistrem
svého míti cechu.

Neustali Češi bít
Němec zpitou bandu,
měli kromě kořisti
ještě švarnou švandu.

Měli hojnost piv a vín,
měli hojnost zbraní,
volal vůdce: „Bratři, dál,
ať se křižák brání!“

Nebránil se nikdo už,
všecko v dálku prchá,
nejtíž skrytá v železe
Norimberská mrcha.

„Bijte jej!“ děl Prokop kněz,
„tu vám dávám radu,
ať se zalkne purkrabí
ve svém vlastním smradu!

Bijte jej, jen kurážně,
nedbejte, že kleká,
nedbejte, že žebroní,
svíjí se a heká!

Mažte ho, ať s těla šat
v cárech dolů visí,
proč do boje s Husity
zákeřně se mísí?

Mažte ho jen vpřed i vzad,
jak cigán svou herku,

až zděšením zkoprní
kupci z Norimberku.

Mažte ho jen zas a zas,
nedbejte, že bledne,
bijte, máte k tomu čas
zítra do poledne.

Chytejte sběř po lesích,
z brnění ji svlecte,
vesele, ej, vesele
k hranici ji vlecte."

Prchal Fridrich strachem tuh,
mazali jej všicci,
aby poznal, kdo to jsou
bratří kališníci. —

Prchal s láhví pálenky
v třesoucí se ruce,
toužilť pitím ulevit
ranám svým a muce.

Chytili ho za Brůdkem
s hlavou plnou vodky,
chytili ho u vody,
vypíral si spodky.

Nu a že byl bez gatí,
chutě hole zdvihli,
bez odkladu, bedlivě
na nové mu střihli.

Prchal Fridrich, v Němcích pak
vyměnil si gatě,
v Norimberském museu
ukryty jsou v zlatě.

Ukryty? Ne, visí tam
na stříbrném háku,
nu, mějte si památkou
ten květ darebáků!

Dejte si je do znaku,
do korouhví pluků,
již chtí vztáhnout na Čechy
loupežnickou ruku! —

CARVAJAL.

1448.

Pan legát přijel z Říma do Prahy:
s ním z Hradce Králové Jan Rokycana...
To Carvajala málo těšilo —
víc krále Jiřího a mistra Jana.

I sešli se, by vyjednán byl spor,
zda řádem kompaktát si Češi vedli;
pan legát přišel, aby žaloval,
Jan, aby hájil — a už k dílu sedli.

Však, když se v disputaci pustili,
váz' legát v důkazech a vázl v řeči
a vyhýbal se mistru napořád,
jak křižáci kdys Prokopovu meči.

Nic nemoh' legát s Rokycanou svést,
ni s nadšenými jeho kazateli;
čím blesků hrůzy na ně sypal víc,
tím více jasnili se svými čely.

Čím legát brvami víc mraků sul,
čím rudší ohněm vzplály oči kosé,
tím víc v mistrů mluvy peřejích
myšlenek ryzí zlato blýskalo se.

Dál nemoh' legát; hněv mu hrdlo stáh',
i zajíkal se jako bouře v dálce, —
Chyť bibli; zavřel: „Ďábla nespravím,
on pomáhá vám při knihách i válce.

Nač slov? Já vím, že není kompaktát,
lži vaše český národ otravují,
má Poděbrad je, či váš biskup snad?"
„Ne, páni Trčkové je opatrují!"

„Tož ukažte je, ať se přesvědčím,
lest jistě porušila blány tyto!..."
„Zde, pane, jsou!" „A nevěřím vám přec,
až prozpytuji všecko, co v nich skryto!"

„Nuž, zkoumej, zpytuj, chladně čekat chcem',
však zítra je tvůj prsten znova stvrdí;

ne na jich obsah, pane, pamatuj,
leč na svá práva Čechové jsou hrdi!" —

Čet' Carvajal a zbledl, zkoumal zas —
vše těžká pravda, z ryzího jak kovu. —
Vstal rozlícen a pozdě na půlnoc
na oslu z Prahy prchal k Benešovu.

Na dvojí věc však legát zapomněl,
nač, dobře ví a proto tím víc chvátá:
zapomněl v „Slonu" platit hospodu
a v ruce Trčků vrátit kompaktáta. —

Až k ránu teprv zvěděl o tom lid,
když našel krčmář prázdný chlév i kobu.
„Bůh ví," lál, „osel centnýř sena snědʼ
a legát se svým dvorem centnýř drobů!

Víc nežli okov vína s lidem pil
a hněvem zhárán polámal mi lože!..."
„Eh," zase lid, „to dá se napravit,
však kdo nám vydá kompaktáta, kdože?

Už rychle za ním, vzal, co Eugen dal,
leč, Bůh ví, do Říma to nedonese! —
I stihli Carvajala s družinou
as před polednem v benešovském lese.

„Hej, legáte, vrať kompaktáta hned!
Či novou zradu zase Pius kuje?
Věz, u nás za obratný římský hmat
a prstů pět se právo nekupuje!

A ne-li, věz, nám něco v odkaz dal
„Blesk pomsty v ruce boží" Žižka slepý,
my přinesli to s sebou, pohleď sem,
jsou meče, střely, sudlice a cepy!

Tvým bude Římem — hrobem — tento les,
nám nevrátíš-li, co jsi v Praze schoval!"
I sklonil legát zesinalou tvář,
a tučný osel zadkem vyhazoval.

Bled ruče v torbu sáhl Carvajal
a vrací lup, leč mluví: „To mne bolí;
co úlisníku ondy Pavel dal,
dnes kacířovi Pius nepovolí!

Jeť Poděbrad váš jiný než byl dřív,
tož jiný musí být též otec svatý;
když nezměknete, rozseká vás kříž!
Zde máte, kacíři, svůj věchet klatý!"

Když starší Trčka loupež nazpět bral
z těch legátových třesoucích se rukou,

naň úšklebně se usmál Carvajal,
leč oko hrozilo mu věčnou mukou.

„Co vynuceno, není údělem,
jsouť beztoho v tom samé lži a klamy,
však až zas pohrozí vám boží prst,
za zrušení jich poprosíte sami!“

„Nu, kdo pak ví,“ dí s posměchem zas lid,
„co naším jest, co dávno právem máme,
to ani za posvátné sukně kus,
ba ani za odpustky neprodáme!

Jdi, šťastnou cestu! Dálný však tvůj cíl
a mnohá hospoda ti bude v cestě,
tož chcem' tě poznamenat, aby lid
znal Carvajala v dědině i městě!“

A do hola mu ostřihují vlas
a jeho oslu oháňku i hřívu.
„To, Carvajale, český způsob jest,
nám pro žert sic, leč jiným ku podivu!

My oslům, věz, když vedrem střečkují,
vždy věsíváme skřipce na ocasy
a těm, kdo v krčmách řádu neplatí,
a zlodějům a bláznům střížem vlasy!“

Tu Carvajala pojal divý vztek,
pak malomocně odpliv, ač jen z dáli,
i smál se vlastní jeho pacholek,
leč s Jiřím Pražané se nejvíc smáli.

V ŠACHY.

1464.

Král Jiří mysl pochmurnou
si rudým jasní vínem,
zlou ráno přinesli mu zvěst
pan Kostka s Viktorinem.

I přechází a nemluví
a sedá, k sluze pravě:
„Jdi, chce-li v šachy hrát můj host
pan biskup z Vratislavě!“

A hráli. — Nemůž k předu král
a vázne: „Ej, den klatý!
Víc na mne, Košte, dotíráš,
než Pius, otec svatý!

Tvůj biskup běhá sem i tam,
již zrejdil všecka pole,
dnes, věru, prchám napořád
jak Sigmund z Nikopole.

Vždy nějakou mi strojí past
ten nájezdník tvůj s mitrou,
tu zjevně, tamo úskokem,
tu s úlisnou a chytrou.

Vždy láká mne, vždy nadbíhá
a klame povždy stejně,
jak činil ondy otec tvůj,
pan Oldřich na Mejdštejně!

Tak obehnán jsem nebýval
snad v žádné ještě seči —
již zase křižuje mi plán
a nutí mne k své léči.“

„Ba vázneš, pane, tu i tam,
již drábstvo mé tě víže...“
Však nedohráli; do komnat
všel Minstrberský kníže.

„Slyš, otče, nový Říma pych
zas celou Prahou třese,

pan legát Rudolf do bran vjel
a v bulle kletbu nese.

Zas jakýs nový pergamen,
jenž českou volnost váže,
jímž v Tiberský prý Babylon
ti papež jíti káže.

Před Prahou v černém hnízdě kdes
ti ptáčkové se sjeli,
co nesou, církve advokát
jim slátal, Baroncelli.

Zve ovcí tě v tom prašivou,
však znáš, jak hlupák žvaní
a slintá vším, co na jazyk
jed přináší mu maní.

Dnes večer ještě přijde k nám,
ten legát církve Páně
a Dürster s ním a Tempelfeld:
sup bradák, výr a káně!"

„Nuž, Viktorine, Kostko, spěš,
ať hosti přivítáme,
a pravdě zrak než vyklinou,
v klec pěkné ptáky dáme.

Ty, pane Jošte, prozatím
pij mělnické, to tráví,
a pro tlusté to pravý lék;
pij na své i mé zdraví.

Neb zbožně jiným pro příklad
se modli z breviáře,
vždyť, Řím co páše na Češích,
víš od Landy už lháře!“

A šel. — Pan legát králi vstříc
jel z malostranské věže...
„Aj, co mi neseš, pane, mluv?“
„Viz, bullu od papeže!

V ní kletba blesků pekelných
a sirnatého dýmu,
ty stihnou tě a celou zem,
když nevrátíš se k Římu!“

Král Jiří vážnou mračí tvář:
„Aj, pěkné to jsou zvěsti!“
a Kostka: „Mám snad polehtat
je mečem, jejž mám v pěsti?

Ó, svatý Jene Kostnický!
Kdo vládcem v české říši?

Má Jiří král snad vykonat,
co Eugubové píší?

Dřív Piův Fantin utrhač
jen hlavu zhanil naši,
teď chabý Pavel bullou nám
už všecky země straší! —

Či máte ďábla kancléřem,
že neřest vám je svata?
Vždyť zrušili jste přísahu
a vzali kompaktáta!

Svěř legáta mi, pane můj,
jenž k nám jak had se plíží!..."
A statný Kostka pohněván
na římské posly shlíží.

„Ó, přenech mi je, pane můj,
svou hlavou tobě ručím,
když jedné ctnosti církevní
těch kněží nevyučím.

Věř, v pokoře je vycvičím,
snad také trochu v postu!"
Král usmál se a hlavou kýv'
a domů spěchal s mostu.

„Nuž, páni!“ Kostka na to zas,
„ten závitek svůj sníte,
a ne-li, dobrá, zde je most,
zpod Vltava, jak víte.

Buď jíst, buď pít! S tou bullou zpět
vás nepustíme domů,
tož rozdělte si pergamen
a rudou pečeť k tomu!

A snězte motouz s pozlátkem,
kde schránka z cínu visí,
by nemusily hlodat je
i vás snad vodní krysy.

Spěš, rudý legáte, už spěš,
a vy dva černí, s chutí,
nač talířův a nožů vám
a vidlic k nabodnutí?

A hodláte-li připíjet,
hle, Vltava jak čista!
Leč s bullou nepustím vás dál,
to věřte dozajista!“

I zachvěl posly náhlý strach,
hned každý něco béře

a všickni jako při hodech
se dali do večeře.

A tužili se zas a zas,
víc, nežli děti světské,
jak kdyby jedli murény
a pili ‚Orvietské‘.

Nic naplat vzpírání a hněv
při nádherném tom stolu,
kdo nechtěl, pod most Viktorin
mu ukazoval dolů.

I pojídali . . . Zaplať Bůh!
Už bully na kahánku,
pan legát pečeť červenou,
ti druzí snědli schránku.

A požito a zažito —
Zle rudé tváře zbledly;
ký div, vždyť síru pekelnou
a černou smolu jedli!

Zkad přišli, pospíchali zpět,
až Vratislav je skryla;

nic nezbylo z těch jejich bull,
jen v lidu pověst zbyla*). —

Jošt zatím popíjel a král,
když vrátil se, děl: „Brachu,
tvůj nájezdník mně chystal past,
teď táhnu já — jsi v šachu!

To jediný byl ještě tah.
Dost! Teď hněv spláknem vínem...“
A smál se biskup, smál se král
i Kostka s Viktorínem.

*) Podobně vypravuje se o panu Vokovi z Rožmberka a poslech císařských.

PRKENNÝ KRÁL.

1469.

Vyjechal si Matěj
k Olomouci z rána,
chtěl si zahrát Matěj
na krále a pána,
cikány vzal, Plavce
k větší cti a slávě;
chtěl být českým králem
Matěj na Moravě.

Vzal si Matěj čižmy,
byly z brusu novy,
pozval hodnostáře
k panu biskupovi,

pozval klášterníky
i Krebsovu tetu,
i tři píšťaláře
zrovna z Kečkemetu.

Ubrousky dal dělat
z obnošené řízy,
talíře a mísy
cín byl čistě ryzí,
pohárky byly
z broušeného tisu,
a kdo neměl nože,
rukou sáhal v mísu.

Starý Ujlak pyšně
srazil vyschlé paty,
na krk pověsil si
řetěz skoro zlatý,
těžký tak, že Ujlak
sotva řetěz smýká,
však by na něm masař
udržel i býka.

Zvěři na tabuli
hojnost bylo věru:
z Tater jezevčina,
žáby Nezideru.

komu nelze rukou,
ostruhami bodá,
z vinných sudů tekla
pravá z Tisy voda.

Pestré korouhvice
vlály z každé věže
ku potěše četných
padouchův a spřeže;
zvony vyzváněly
Matějovi k štěstí
a kat kališníky
stínal na náměstí.

Vřeštěl cikán z píšťal,
až byl rudý v líci,
jako vlci vyli
zpití Sikulíci;
kati připíjeli
na pánovo zdraví,
metajíce z praků
urubané hlavy.

Což tu bylo smíchu —
kdož by také plakal —
vždyť Kiniszi s trupy
v krvi čárdaš skákal;

ulapené Čechy
k ohni kázal vléci,
aby měli Uhři
na rožních co péci.

Vždyť přiběhli k hodům
jezdcové i pěší
cigáni, jež pestrá
veteš nejvíc těší;
nesliť Matějovi
dar vypraný znovu:
v slávě prosedělou
sukni Arpádovu.

Líbal lživý Matěj
sukně v místa skvoucí,
vystavěl ji rychle
v zbožné Olomouci;
beťarové pusty
líbali ji s vděkem,
vždyť posvátná sukně
potila se špekem.

Nejvíc pospíchaly
k panu Matějovi
ze všech končin světa
nevěstky i vdovy;

vždyť prý bude čista
každá z vůle boží,
kdyby týden spala
v Matějově loži.

Třeba prý si jenom
zvlažit v době ranní
posvěcenou vodou
ňadra při kázání
a pak aspoň halíř
v zbožné dáti víře
ku křižácké válce
do Čech na kacíře.

Což se Maďaříci
umývali v řece,
aby ku slavnosti
přišli čisti přece;
umyli si ruce,
umyli si líce,
zobraceli na rub
húň i nohavice.

Do chrámu král Matěj
v průvodu se béře,
nevěstky a baby
obstoupily dvéře;

hle, již Matěj sedí
v kadidle a záři,
v křesle biskupově
zrovna při oltáři.

Však kde vzíti purpur?
Matěj plný strachu
rychle zbarvil čechel
v kališnickém nachu;
koruna však v Čechách,
kdo že půjde pro ni,
vždyť husarům nelze
sedět na komoni.

Nelze, posud nelze,
zavazují hlavy;
veliký byl první
pardus u Čáslavi,
a již zase Jiří
švižné metly hledá,
aby jim vyprášil
čím se na kůň sedá.

Nech si zajít žáhu,
Matějíčku, hýři!
Na Orlíku skrývá
korunu král Jiří;

pomohou-liž tobě
bez koruny asi
pomazané ruce,
namaštěné vlasy.

Slyš, nemáš-li skvostu:
pláště, žezla, meče,
vezmi v ruce pípu,
na hlavu dej beče;
na krk provaz třeba
a křivému pleci
zástěru dej pestrou,
dosti jich máš přeci!

Už, Matěji zlatý,
nic ti nezpomůže,
ani „Tučná Hvězda“
ani ta „Psí Růže“
ani Rudolfové
ani lživí Tasi. —
Taká bludná světla
Jiřík mžikem hasí.

Už ti nezpomohou
různé říše stvůry;
sotva lékem koupí,
kdo nedostal s hůry;

nepomohou šavle
ani dřevce hrotné,
již ti hřeben bledne,
již ti pazour krotne.

Už ti nepomohou,
věrolomný lháři,
rudě ošňůření,
černí atiláři,
ni kumánské čapky,
kalpaky a húně, —
svědomí i jazyk
úplavkou ti stůně!

Však Matějův rozum
není žádná pleva,
vzal korunu světci
z lipového dřeva;
z osiky vzal žezlo,
meč z borové louče...
je-li pak to Matěj,
či Honza z Přelouče?

Matěj je to, Matěj,
jaká slavnost skvoucí
ku potěše babic
v staré Olomouci;

troubili mu k poctě,
troubili a hráli,
s osikovým žezlem
dubovému králi.

Kolem Havrančíka
Maďaříci stáli,
ženy jich i panny
z oken pozíraly;
ženy jich i panny
ukláněly hlavy,
aby jejich děti
zhlédly vrchol slávy.

Hrej, Matěji, hrej si,
Čech je bedliv sečí;
ženy pletou metly,
muži sáhli k meči;
nechať v boji padne
Jiříkova hlava,
nechce tebe národ.
ale Vladislava!

ZDENĚK ZE ŠTERNBERKA.

1476.

Na hrdle vlasti hadí šperk,
všem v postrach ještě dnes,
byl mstivý Zdeněk Šternberk,
ten Římem štvaný běs.

Z hrůz, úskoků a pomsty slit,
byl samý klam a svár,
měl v slunné tváři vlídný svit,
leč v srdci pekla žár.

Byl úlisný jak ráje had,
šat hedváb byl a skvost,
leč hrubstvím po všem světě snad
naň nikdo nedorost'!

Byl samý žert a samý smích,
když o dvornou šlo věc,
leč v darebáctvích peřestých
všech první umělec.

A samý prospěch byl a zisk
a samý klam a svod,
kde nehladil, tam škráb' a stisk',
jen o vlastní dbal rod.

Byl zarputilý zavilec,
mstou Jírovu tisk' říš;
stál v panstvu vysoko a přec
chtěl nad krále být výš!

Vlast mořil, plenil, prodával,
jen když ho chválil Řím,
Čech odbojníka králem zval,
jenž v zemi sotva zdřím'.

Vně licoměrný katolík,
vnitř výhost víře dal;
kam vkročil, kněze s sebou vlík',
leč při mši líně spal.

Psal Pavel Druhý: „Už se vzbuď,
a lháře Jíru zmař,

všech katolíků vůdcem buď,
pak dám ti světce zář.

Bij kališníky napořád,
moř, týrej, zas a zas,
k tvým službám bosáků je řád,
i Vyškovák, můj Tas!

Jen chtěj; mrak křižáků ti hned
na kališníky dám;
Pflug s Jednorožci už se zved'
v strach českým dědinám!

I legát s klatbou na pomoc
jde na Jiřího, nuž,
rvi, bij a žeň ho v pekla noc,
kde dávno měl být už!

Pal, nič; vždyť Matěj s námi též;
pak kraluj ty — neb on,
jen kacířskou nám vyhlaď spřež,
bych uzřel její skon!

Mým vojvodou, mým mečem buď,
jak páží Matyáš;
nechť lstí, meč Jírovi vraz v hruď,
mé odpustky už máš!" —

Rád Zdeněk rady uposlech'
a lítil se jak vlk,
vše otravoval jeho dech,
kde stal, hlas práva zmlk'.

Co den blíž k Mateji se dral,
s ním konal: s vrahem vrah,
a Jíru týrat pomáhal
i stíhat v nástrahách.

V sled Krkavčíka žebronil,
by Čechům už se shýb',
a třeba všecky zvěšet dal,
i jej, že bude líp! —

Že bude líp! Ó, žel, ó žel,
že Matěj tak si veď'!
Když Zdeněk lépe míti chtěl,
proč nevěsil ho hned?

Leč nepověsil! Rostl žal,
až nechtěl zřít ho Bůh;
než Zdeněk s Piem Jíru sklál,
zdech' Zdeněk, škůdců druh.

Pán hněviv hrobu klid mu vzal,
že jinak chtěl než lid,

leč po smrti prý Zdeněk vstal
a hledal smír a klid.

Kde Malše písek, drť a štěrk
Vltavě snáší v klín,
čas dlouhý bloudil Šternberk,
či posud — jako stín.

Zda zavřel se už za ním hrob,
zda klidným dříme snem?
Leč Zdeňkovým zve od těch dob
lid škůdce semenem.

ZDENĚK LEV Z ROŽMITÁLA.

1526.

Nejvyšší purkrabí pan Zdeněk Lev,
na hrádek rožmitálský nes' svůj hnev,
však lidu vůkol nedává to znáti;
že slavným králem obmýšlí se státi.

Leč hatí se a nedaří se nic,
vždyť na korunu čeká pánů víc,
ač jedná s nimi Zdeněk velmi hladce,
vše na odpor mu koná Adam z Hradce.

Též pánů z Rožmberka vzácný rod
vjít nechce na úlisný Zdeňkův svod,
spíš pro sebe by český stolec chtěli;
a navzájem si páni záviděli.

Lev Zdeněk proto králem být chce jen,
že Rožmitál jest valně prodlužen,
on zvykl si však žíti jako v nebi
a stále víc má peněz zapotřebí.

Leč vázlo to; sbor pánů roztříštěn,
ten pro Sasa byl, pro Poláka ten,
ten Bavora chtěl mít, ten Rakušana;
kdož vyvolil by z Rožmitálu pána?

Kdož Lva by volil králem českých niv,
bylť pán i rytíř stejně závistiv,
ať Švamberk byl, ať mocní z Růže páni . . .
a spor a vzdor výš rostly bez ustání.

Tu Zdeněk z nezdaru včas zrobil ctnost
a děl: „Snad jinak získám zlata dost:
kdo českým králem volbou chce se státi,
čím víc tím líp hleď zpropitné nám dáti!"

Hned cizáci se sjeli na pospěch
a každý přines zlata řádný měch
a podplatky šly na sta, na tisíce,
dal víc-li kdo, dal jiný ještě více.

Byl z Vídně Rabenhaupt tu s Polheimem,
by pány koupili, než počne sněm.

a s kupcem Kargem přišli bratři Staši,
lid děl, že v Praze cizáky to straší.

Lev Zdeněk na oko se viklal jen,
tož brzo byl a snadně přemluven,
že čestný za úřad a hojnost zlata
pro rakouského bude kandidáta.

Hned opatrně z Prahy hodně v jih
zval Rožmitálský hlavní z druhů svých,
by podle něho zvolili si krále
a na všem smluvili se v Rožmitále.

I sešli na zámku se s pánem pán,
v sled rakouský též posel uvítán,
muž jiných podloudnější Pucheim Jiří —
a panstvo pije, zrádcuje a hýří.

Vždyť s Pucheimem též Mrakeš přišel sem,
ten mnoho tisíc nese pánům všem,
kdo korunu zde svatou Václavovu
chtí vydražiti po návodě Lvovu.

A takových sem přišlo dost a dost:
jeť s Oplem z Ronšperka zde Dobrohost
a podkomoří Jaroš z Šellenberka
i první sudí země Zdislav Berka.

A je tu hrdý z Vartenberka Jan,
i Radslav z Šebířova k schůzi zván,
Pflug z Rabštejna i Pašek z Vratu drzý
i Šternberk. Vše dukát sbratřil brzy!

A jednáno. Lev Zdeněk slovo veď
a Mrakeš usměvavě platil hned;
kdož o to dbal, jak bylo a jak bude —
a výčitky? Ty spláklo víno rudé!

Vše smluveno! Co na tom, co chce lid,
meč rytířů a pánů zjedná klid...
Hněv? — Odpor? — Dým! — Jen ať se sedlák sroti,
král nový, Ferdinand, vzdor řízně zkrotí!

A veselo! Zas hroznů žhavou krev
dal v číše vrchem nalívat pan Lev
a s rudým okem v rozohněné tváři
děl přípitkem: „Nuž, ať se volba zdaří!

Já Ferdinandu tady přísahám,
že při volbě vám první příklad dám;
nechť máme krále z neslovanské krve,
my zůstanem, čím jsme a byli prve!“

Vše pozvedlo se, o číš zvoní číš —
a zase Lev: „Ať žije česká říš,

však zanikla by mnohým pro potěchu,
kdy Polák by nám vlád' neb někdo z Čech!"

A všecko hýřilo, až v ranní svit
kde kdo kol stolu klímal plně zpit,
jen šašek páně Lvův, sem vlákán vřavou,
stál u dveří a smutně kýval hlavou.

Stál smuten, bled, v kout temné síně vsut,
od pánů neviděn a nevšimnut,
až žalem zúpěl: „Běda, běda, běda!"
Tu Zdeněk vyskočil a křikl: „Zvěda!"

V tvář šaškovu zrak divé kočky vbod'
a ptal se: „Mluv, jak v náš jsi vešel hod?
To jistě nepřátel mých zpupných svodem."
A šašek děl: „Tvým tajným všel jsem vchodem.

Tím vchodem, víš, jímž, celý hrad když spal,
tys zemězrádce k sobě vodíval,
a Rakous tajně častoval zde hosty...
Což nesmí v síň tu člověk zrady prostý?"

„A vyslechl jsi snad náš rozhovor?"
„No, vyslech' jsem: však já jsem bídný tvor
a panské řeči sotva chápat mohu,
leč optej se, zda vhod jsem Pánubohu!

A ptej se též, zda srdce tvého zvuk
tak jasný je, jak k dobru Pán nám vnuk;
či zvukem tím je míň tvá duše jata,
než lstivým zvukem cizáckého zlata?

Co o takých můž' hloupý blázen říc',
kdo nad vlast úplatků si váží víc
a rostou jměním z jidášského měšce?
Ti ani v nebe nešplhají těžce!

Jde snadně to, jen malý okamžik
a již jsou na půl cestě, lidu v dík,
leč kdo jdou mimo, v hněvu hlavy svesí
a vyplivnou a hrozí se a děsí.

Hleď, když se Jidáš proti Kristu zdvih'
a za třicet jej prodal stříbrných,
dost úzko z peněz cinkání mu bylo,
ač stříbro nad zlato přec nezvonilo.

Leč zvonilo mu přece ze všech sil,
až zrádce na olši se oběsil,
tak Pán Bůh lotra pokutoval těžce,
že nad spasení vážil sobě měšce.

Však to bylo jen stříbro, škoda slov,
líp zvoní zlato, královský to kov,

a třicet peněz jenom žid směl dáti,
teď padesáti tisíci se platí.

A to je rozdíl velikánský přec!
Vždyť tam jen jednou visel zlotřilec;
ty za padesát tisíc mince zlaté,
však toho přát si můžeš tisíckráte!

A ti tví psíci, Lvíčku, ten i ten,
jak jsou tu s tebou, mohou každý den
rok věšeti se — skromně počítáno —
vždy třikrát u večer a třikrát ráno!

Jak švarný by to přátelský byl střet,
kdy kol by viseli, ty uprostřed,
a na všech hlavách supové by kláli,
jimž vlast i duše své jste v kořist dali!"

Tu k šaškovi až Zdeněk vrávoral
a tasil meč a zlícen v leb mu ťal,
ten pad' a děl: „Nic nezměníš v svém vzteku:
mru poctivcem, tys zrádcem věčně věků!"

SIGMUND KAUFUNK.

1533.

Sigmund Kaufunk, pražských Němců vůdce
obce metla byl a země škůdce,
loupil po všem kraji, kde co shlédl,
pyšně v městě nad jiné si vedl.

Měl též druhy; rostla lotrů banda,
za Prvního ondy Ferdinanda;
nebylоť s ním po dobrotě řečí;
hovělť kancléř svému donášeči.

Smál se loupežník, žen upír dravý,
nechť se chystaly naň lidu davy,
nedbal jich a žádné v zemi strany,
na sedláky šel i na zemany.

Bral a kradl, co mu v ruce padlo,
na sta dívek v náručí mu zvadlo;

až za noci Pražané ho jali,
soudili a z Čech ven vymrskali.

Lál a spílal po německém zvyku
Čechům kacířů a nevděčníků.
„Národ bibců to," děl, „váhá, čumí,
chci-li zlato, žádný nerozumí.

Lid to zabedněný, bohem kletý,
biji-li ho, nastavuje hřbety,
nechce rozuměti naší řeči;
nejlepší lék na chámy je v meči!

Ve dne spí a na stráži je v noci,
staví se mi na odpor vší mocí,
brání se a zabíti, jak zvíře,
nechce se dát ani od rytíře.

Bahno Čechy jsou, my vody říčné
čistoty v nich dbáme ustavičné,"
křičel chlap a kal své duše svodil
na zem, v niž se z poběhlíka zrodil.

Posud neměl výprasku as dosti.
„Počkejte jen," hrozil v divé zlosti,
„do Němec se vrátím, v zem svých dědů,
se psy beztoho žít nedovedu!

Tam mám bratry, ti se se mnou spojí,
přiletíme jako vosy v roji,
se čtyř stran se vetřem v města brány,
pak budeme my zas v Čechách pány!

V mělnickém se vykoupáme víně,
vyčistíme měšce vám i skříně,
za děvky si vezmem' vaše ženy;
u svých nohou zřím vás nataženy!

Až se jenom vrátím, čert vás zmámi,
zapálím vám Prahu nad hlavami;
nastavím vám při útěku nohu,
brzy k oplátce si dopomohu!" —

Prchal přes Vídeň; tam lotra jali;
znalť jej. Hned první den ho spiali,
druhý na to pevný provaz svili
a sťatého za bok pověsili. —

Škoda, všem že nestalo se škůdcům:
cizím rádcům, cizím vojska vůdcům,
cizím všem a mnohému z nich králi,
věru lépe bychom dneska stáli!

SUPREMA LEX, REGIS VOLUNTAS.

1547.

Král z úplatků zval na hrad vzácné pány,
leč sotva vešli, kázal zavřít brány;
i stáli udiveni v soudní síni,
a Grispek děl: „Hned zvíte, co král míní.“

I vkročil král a pravil s trůnu výše:
„Zlou zvěstí o vás přetéká už říše,
ač na prospěch váš konám vše, co mohu,
přec proti mně se stavíte i Bohu.

Mám vládnouti snad, jako vy mít chcete?
Ej, kdo je víc, zda král či zeman, rcete,
snad šaškem vašich stolů na trnoži
má býti ten, jenž vládne z vůle boží?

Jak Bůh chtěl mít, mne musili jste volit,“
děl rozdurděn a zplál jak krví polit,
„a rouhač je, kdo proti mně se staví,
no pozor jen, ať neztratíte hlavy!

Jste bohati, tož odvážni a zpupni,
mám vám snad otročit, vy neústupni?
Ne, mečem rozřeším vše země zmatky!“
A výše postavil se na podpatky.

Věz, koho poslouchati nepřiučím,
sám do měkka jej ‚housličkami‘ zmučím;
pod námi v sklepě strunou v švarné síle
kat potáhl své zvučné fiducile! —

Též dlouhý žebřík je tam, krátká kláda
a panna železná, jež líbá ráda,
ba je tam všecko k odklízení vzdoru;
v čas pečoval jsem černou o komoru!

Ne vy co chcete,“ — při tom zvedl páže —
„je zákonem, jen má co vůle káže,
či vládne jinak nějaký král kdesi?
Ej, jakého as přáli vy byste si?

Vše mlčelo — ten tam byl oheň vzdoru,
jen, vzad jenž stál, pan Pětipeský z Dvoru,

smál potají se hrdým slovům krále:
ten shlídl to a kvapně mluvil dále.

„Aj, aj, můj vysmívavý pane z Dvoru,
mníš jinak snad? Nuž, stůj mi v pohovoru."
křik v pohněvu, blesk sjížděl mu skrz řasy,
„rci, jakého ty chtěl bys krále asi?

Snad takého, jenž seď by v síně koutku
a dělal by ti při mumrajích loutku
a denně hostiny ti dával skvělé?
Nu, pojď jen blíž a odpověz nám směle!"

Šel Pětipeský hrdě vpřed až k trůnu
a děl: „Já, pane, českou pod korunu
mít krále chtěl bych — snad jsem vybíravý —
jen srdce vřelého a chladné hlavy!

As takého — to uznáš, králi zlatý,
jenž, ať bys pánem byl, ať rabem z chaty,
i tobě by se líbil mezi všemi
a štěstím pro národ byl i vší zemi.

Jenž vše by konal v prospěch svého lidu
a místo bojům míru chtěl a klidu;
co sám bys přál, kdy na našem bys, králi,
a my zde v jednom na tvém místě stáli!

Král nemá chtít jen blaho pro rod vlastní,
spíš pro národ; pak říš i lid jsou šťastni!...
Král ještě výš se vypial na podpatky,
dal čtyři stít a ostatním vzít statky.

Je za vlastní dal vložit v nové desky. —
„No, spokojen-lis, odbojníku český?
Ten velký jen, kdo to, co získal, množí.
A tak i já; král český z vůle boží!" —

VÁCLAV VCHYNSKÝ.

1620.

Vácslav Vchynský v samopaších
vyškolený rob,
jako by ho vystřih' z našich
papírových dob;
mnohomluvný slídič tmářů,
lstivý dobrodruh, —
od takových pletichářů
zachovej nás Bůh!

Z katolíka z něho mžikem
protestant se zlíh',
z protestanta katolíkem
stal se lidem v smích;

na každého hotov k půtce
kdo ho platil dráž,
vzorem byl mu Čechů škůdce
Uher Matyáš.

Smýšlel lsti a strojil pikle,
hněv a spor a svár,
jen když ruce darům zvyklé
tiskly grošů pár;
den s Rudolfem léčky snoval,
den zas s Matějem,
s Pasováky ryl i kloval,
na odpor byl všem.

Hrozil stavům, hrozil zemi,
strojil klam a lest,
Prahu, Čechy s městy všemi
se světa chtěl smést,
a ty pány, co jich koli,
divou zlobou syt,
v lesích, polích po okolí
toužil oběsit.

Děl: „Mně každý král se hodí,
dost-li z váčku táh;

*

král Matyáš v Čechách chodí
jen mých po nohách;
dal-li s Chlumcem dům mi Týnský
já mu žezlo dal.
Nuž, kdo větší, Václav Vchynský,
nebo Matěj král?"

Byl to ďábel lidské tváře,
vzor zlosynů všech,
prolámal se ze žaláře,
do Krakova sběh',
neřestných byl druhem hostí,
samý vztek a hřích,
chraň nás, Bože, na výsosti
chámů takových!

Z rovných jemu darebáků
vzešel v Čechách mor,
byl jak jestřáb, postrach ptáků,
nic než vzdor a spor;
v Čechách z něho na vše strany
nářek rost a kvil,
a lid český, utýraný,
přec ho nezabil.

Takých v Čechách psů a supů
stále bylo dost,

rodné zemi na potupu,
lotrům pro radost;
tací v Čechách na ostudy
bohatnou i dnes,
zkrotíi jen, proč se vším všudy
čert je neodnes'!

Takých v Čechách chlapů supích
posavade dost,
a lid český nemůže jich
nijak býti prost;
těmi, již nám práva ruší,
ztrácí český lid
statek, srdce, krev i duši,
ba i hrobů klid!

Také do Čech zpupné hochy,
Pane Bože náš,
s hesly, erby, fafrnochy
posud posíláš;
už takovou vlčí chásku
u čerta si nech,
pošli raděj smír a lásku
do ztýraných Čech!

SKULTETUS.

1620.

To nebylo jen lotra kus,
spíš tisíc lotrů v jednom kusu,
ten poběsilý Skultetus,
a tys ho snesl, lide Husů!

K nám přišel s Falckým Fridrichem,
sám ďábel byl mu vůdcem v chůzi
a rádcem, jak by hubil zem'
s cizáckým výmětem své luzy.

Co uměním kdys lid i král
do pražských chrámů snes' a kapli,
vše vzteklý Skultet vynést dal
a jeho holomci to lapli.

Chrám Vítský zpleněn jiných spíš,
vše obrazy i sochy vzaty
i velký s Kristem zlatý kříž
i knihy nádherné i šaty.

Vše przníl, hroby otvíral
a ve dne v noci do nich chodil,
co cenu mělo, pod plášť vzal
a židy na kup toho vodil.

Pak den a noc a noc a den
vše s chlapy k svému krbu vlekl,
v skříň ukryl chytře zlatý plen
a kostmi pečeni svou pekl.

Co uchováno pět set let:
kov drahý, umělá tkaň tkalce,
buď zničeno, buď jako tret
v dar dostal zlotřilý chám z Falce.

Skvost maleb, rozželen jejž skryl
ctný Hanuš z Feldu, zděšen z pychu,
jak pes Skultetus vyslídil
a trhal při surovém smíchu.

Co nezničil, nes' do Němec
a za dukáty zašantročil;

cizáku dobrá každá věc, —
to účelem mu vždy, kam kročil.

Chtělť zošklivit i Karlův most,
kříž vyvrátil tam s tělem Krista:
„Ať k lazebníku jde ten host,“
děl Skultet, „zde buď dráha čistá.

„Králová nechce vidět,“ děl,
„to obnažené chlapské tělo,“
ač vilný zrak vždy rád je měl,
když s králem koupat se jí chtělo.

Tak řádil Skultet, kam se vrh',
nic v chrámech nezůstalo málem,
až s cudnou královou kams prch'
i s „rekem“ z Falce, zimním králem.

Šel! Nebo ho snad ďábel vlík'?
Zdaž lepší zasluhoval osud?
Je lotrem každý fanatik!
A jako bylo kdys, je posud!

DESCARTES.

1620.

Na Bílé Hoře běsný hon:
v Buquoje valonském pluku
bojuje Descartes de Perron
při polnic divokém zvuku!
Svedený Francouz filosof
orly má v hlavě, v srdci kov —
či pouze hlína je hnědá? —
nemá-liž slávy ducha dost?
Proč že ji božských Umĕn host
v rubání nešťastných hledá?

Francie velký slavný muž,
zdaliž se mozek mu zhatil?
lancknechtů nabrousil si nůž,
právo nám do hrobu klátil;

jasně-li zářil jeho duch,
u nás má přec jen černý dluh,
na soudu pravda když sedá;
zjevilť se v Čechách jako kat,
zločincům přišel pomáhat,
v postrach nám tvář vzplála snědá!

Velký byl ducha jeho vzlet,
srdce však nemělo citu,
za málo zničila jej let
lest úskočných Jezovitů,
v sektářství jejich rost' v La Flèche.
Co přines' v život, byla lež,
v pravdě s ním byla jen věda;
však kdo jde s lotry k právu hluch?
nepřítel lidu, dobrodruh —
bez lásky moudrost je šeda.

Velký byl duch, leč srdcem tuh,
orlem vzlét, ale jak vosa
s hejny šel jedovatých much,
msty když nás sekala kosa;
jaký as divný jal ho sen,
když slyšel porubaných sten,
jenž ňadra svírá a zvedá?
Z krve těch padlých volal Bůh:

„Právo jde bít jen dobrodruh,
u stolu vrahů jenž sedá.“

Divně se přišel ducha lev
odsloužit s hejny mstných ptáků
těm, kdo dřív cedili svou krev
na planině u Kreščáku;
tam zbil mu škůdce český král,
zde na nás Descartes s vrahy stál,
zapomněl otce i děda;
zapadla v krvi česká říš,
na srdce dán jí těžký kříž,
pod křížem volnost spí, běda!

Descarte, dávno splákl čas
slzami krev Bílé Hory,
nepřátel zášť však zas a zas
na vlast štve krkavčí sbory;
množí se, rostou jako mrak,
bráníš jim, ohněm plá tvůj zrak,
lítostí tvář chví se bledá,
s naší tvé splývá krve ron;
duch tvůj, Descarte de Perron,
ztýraným zhynout snad nedá!

DON MARTIN HUERTA.

1620.

Hle, Velhartice! Chraň nás Bůh!
Blesk boží do nich sjel,
zde řádil ondy dobrodruh
Huerta vyvrhel.
Měl kozí vousy, oslí leb —
no, Pánbůh s námi — dávno zheb'!
Však dlouho dost svůj prznil věk;
čert vzal ho; křičel: „Mek, mek, mek!

Kdys v Nizozemsku krejčím byl
a páraje kýs šev
říz' v něco — panský hmyz to byl —
a Martin smlsal krev;
„Mám panskou krev," děl, „panskou ctnost!...
však mistra jala taká zlost,

že zlícen pod záda ho sek'
a Martin úpěl: „Mek, mek, mek!"

Však Huerta měl v zadku čest,
tož jednou z rána prch',
na cestách pomohla mu pěst,
až v lotříka se zvrh';
i přišel k nám, kde z lupu kvas
svým drábům strojil Maradas,
a před tím vetchý klobouk smek'
a prosil: „Pane, mek, mek, mek!

Zlou cestou, pane, — slyšte jen! —
hlad v drobech se mi zlíh',
jak náprstek vám hlavu mám,
jak podšívku mám břich;
leč mistrný jsem umělec;
viz, umím metat kozelec
a křičet, že by čert se lek,
jak pravý kozel: Mek, mek, mek!

Ač nejedl jsem měsíc už,
přec silen jsem jak lev,
v div polknu myslivecký nůž
a shltám podešev;
i na hlavě vám umím stát
a jako kohout kokrhat

a vděčným budu celý věk
jak pes, jak kozel... Mek, mek, mek!" –

Když ošacen byl vpřed i vzad,
hned vstoupil v řady rot
a pyšen nebral již, jen krad'
a loupil o překot,
a jenž mu ještě z domu zbyl,
v kout všivý ranec zahodil
a nůžkami jej v nitro sek':
„Zde lež a množ se! — Mek, mek, mek!"

Don Huerta měl ostrý čich
a dlouhý kozí pysk;
by vykrmil svůj prázdný břich,
lid selský hnět a tisk';
dal starý nabrousit si kord
a do Vídně šel na raport,
pak často jazykem nás sek';
kam, nelze říc' však... Mek, mek, mek!

I netrvalo dlouhý čas—
dvé prakratičkých let —
již nosil jako Maradas
harasný epulet,
ač kazajku měl plnou lat,
než Thurn mu střihl na kabát,

že do Písku až křídla vlek'
a stále křičel: „Mek, mek, mek!"

V tom kabátě si pyšně veď'
a kroutil rudý knír;
že uměl s koni zacházet,
byl z něho kavalír;
teď v ostruhách — dřív chodil bos —
na dobrou stopu vztyčil nos
a chyšku-li kde v poli ztek',
děl: „Hrdinou jsem! Mek, mek, mek!"

Když v takou vzrostl důstojnost,
zas na Čechy si houk',
dal k palaši si žlutý chvost
a péro za klobouk;
co lapnout bylo kde, to lap',
byl šatem pán, leč srdcem chlap;
kdo smál se tomu, toho sek',
a prchal křiče: „Mek, mek, mek!"

Tak vůdcoval: krad' lidem všem,
kam na cestu se dal,
hněv jeho rudým kohoutem
na střechách kokrhal;
lid chvěl se v cestě jako list,
když na své pomocníky hvízd';

vždyť koho potkal, toho svlek'
Don krejčík „Petrovský“ — mek, mek!

Byl zbožný, modlíval se rád
a kamokoli vjel,
vždy k slávě boží napořád
lid český zabíjel;
kde zatého co v domech stih'
hned kázal zrobit na kalich,
by pálený pil z něho lék
vojsk generál, don — Mek, mek, mek!

A jako každý pravý rek
čist býval na mravech,
před nejsvětější Pannou klek'
a k nejsvětštější leh';
když krásu hadím zrakem stih',
hned prašivý v něm chtíč se zlíh',
a bahnem snů ho táh a vlek'
a vilně křičel: „Mek, mek, mek!“

Však víte, kterak vaď a sech'
kraj podšumavský kdys,
když pominulým psem tam vběh'
a v srdce se mu vhryz';
i psil se, kňučel, kousal, vyl,
leč dřív, než výprask utržil,

i mrtvým rubáš s těla svlék'
na pytle loupežné: mek, mek!

Převzácnou družinu měl již
Don Martin, zbojný chlap:
jed, kata, frejířku a nůž,
až Velhartice lap';
kam kočičím svým okem šleh',
ne stohy jen, i poval zžeh'
a zachechtal se samoděk:
„Což nejsem vůdce? mek, mek, mek!"

Rád chlubíval se z plných plic:
„Jsem nepřítelem škol,
leč k víře obrátil jsem víc
než Pavel apoštol!"
To ovšem byla pěkná řeč,
však měl-liž Pavel katův meč?
a krad-li všecko v požitek
jak Martin, šlechtic, mek, mek, mek?

Když vyschl, náhle o svůj věch,
jejž duší zval, se bál,
tož na ohromný peněz měch
své tělo přivázal;
pak z rance svého z dávných chvil
dvé starých cihliček si skryl

v svůj kavalírský opasek
a zpovídal se: „Mek, mek, mek!“

Leč pekelníkům šaká tíž
jest hloupostí a v žert—
než Martin zlíbal svatý kříž,
vzal do spárů ho čert,
jej spoutal k sobě ohonem;
a děl: „Sem, krejčíku, jen sem,
nač zubů jektání a brek?“ —
a zrzoun na to: „Mek, mek, mek!“

Však dřív, než ďábel duši vzal,
již cizácký ten lev
hnát matce Praze odkázal
a Písku kotel střev;
leč zvrátila se všecka zem
tím dárku jeho zápachem
a strašidlem v náš přešel věk
don Martin všivák: „Mek, mek, mek!“

Noc každou musí z hrobky ven —
tak velí pekla vzruch —
a kozlem chrámu na hřeben
se drápe jako duch;
i vříská, křičí všemu v smích:
„Mek, mek, já jsem se v kotli zlíh',

smrad z něho do kozla se vlek,
já jsem tím kozlem: Mek, mek, mek!

Mek, mek, jsem kozel Huerta,
dřív vysoko jsem stál,
teď pacholkem jsem u čerta
a kozlů generál;
tři věky už, řad hrozných let,
chlív pekla musím poklízet;
čím větší je můj vzdor a vztek,
tím hořím víc! Mek, mek, mek!"

*

BEDŘICH Z FALCE.

Honni soit qui mal y pense!

1620

Král Bedřich, Falcký dobrodruh,
na podzim do Čech vjel,
leč samým strachem v rampouch tuh'
a pitím koprněl;
své cti, své víře, lidem všem
byl pouze za popanc
a křičel, když nám zhubil zem:
„Honni soit qui mal y pense!“

Král Bedřich Falcký, to byl lev
a hrozně statný pán,
když Češi prolévali krev,
on proléval svůj chřtán;

na místě mečem — nožem vlád',
nač život dáti v šanc?
Vždyť nosil podvazkový řád:
Honni soit qui mal y pense!

Král Bedřich pyšně tyčil skráň,
leč jako stěna zbled',
když vzala žena metlu naň,
a konal všecko hned;
jak zašla však, v ráz kordík chyt'
a bod' ji na distanc,
pak utřel hrot a děl: „Jsme kvit;
honni soit qui mal y pense!"

Když Bedřich v Čechách kraloval,
to bylo práce kus —
on v Pražském hradě zlato bral
a v chrámech Skultetus;
leč zpět když z Prahy utíkal,
děl hrdě: „C'est bon sens,
a došed smíchu děl: „Jen dál;
honni soit qui mal y pense!"

Král Bedřich vrozenáť byl ctnost
a velikánský rek,
když Čech v hruď sekal dravou zlost,
on v bílou buchtu sek';

leč nesněď! Do zaječích vzal,
až podešvy dal v šanc
a poctivice zaflákal...
Honni soit qui mal y pense!

Král Bedřich Falcký, říše syn,
zlou vlastem nechal věc
a zděšen skryl se do peřin,
když pádil do Němec;
tam ztratil vše, oč v Čechách ztyl,
jen ne svou contenance,
až v posled řád svůj zastavil:
Honni soit qui mal y pense!

Král Bedřich věru prchat znal,
když Buquoyem byl hnán,
zpět do Falce svou hanbu vzal
i ženu z Angličan.
„Jen hodně brát, jen tučný plen!“
dal vojsku ordonnance...
Ven, ven s cizáky, ven, jen ven!
Honni soit qui mal y pense!

SKULTETOVO PROROCTVÍ.

1620

Třikráte patnáct ran kolkolem
s Hradčan z děl po Praze znělo,
pro české říše veškeru zem
radost to zvěstovat mělo.

Duněly rány, žasl, kdo slech',
vjížděly« lidu až v kosti;
v hradčanských síní zlacených zdech
Bedřich král šlechtice hostí.

Na slavnou všecko pospíchá pout,
na hrad se tlačí skrz sluhy,
Alžběta přišla se synem v kout:
princ se jí narodil druhý.

Veselý bude vánoční hod!
Radost všech nad děckem hezkým;
syn, ač je druhý, úmluv zní svod,
prvním že princem on českým...

Ten bude králem, ten bude pán,
po otci dědicem říše,
za kmotra Betlen je požádán,
král Bedřich psaní mu píše.

Píše též českým velmožům všem:
„Prince v hrad pozdravit spějte,
královně i jemu úklonem
poctu svou poddanskou vzdejte!"

Zval pány písmem král německým,
list dones' v sněm posel ručí.
„Neznají řeč mou," děl Bedřich, „vím,
tož ať se pánové učí!

Já česky nechci učit se již,
Alžběta teprve nechce,
v německou česká obroď se říš',
s dvorem mým půjde to lehce!"

Hněval se z listu stohlavý sněm,
všem pánům rázem tu bědno,

první se durdí, druhý je něm,
třetímu všecko jest jedno.

„Ať třebas štěká," — čtvrtý se smál,
„jen když už dědice máme!
Půjdeme na hrad, jak káže král,
poddanský hold jim tam vzdáme!"

Jenom pan Harant k soudruhům děl:
„Věru, král měl by se stydět,
dost času řeči učit se měl;
pojďte již, zrozence vidět!"

Šli páni — nešli — běželi spíš,
hlavy jich jen jen se třásly,
anglické stráže u hradu blíž
úšklebně zrak na nich pásly.

Přiběhli páni, horko je všem,
přiběhl Matyáš z Thurnu
s mladým i se starým Anhaltem,
dar kladli v obětní urnu.

Přiběhl Švamberk i Lobkovic,
přiběhl Černín i Bubna,
Bedřich až k dveřím spěchal jim vstříc,
v dík ústa stahuje chlubná.

Přiběhl Holach, přiběhl Šlik,
přiběhl měšťan též mnohý,
nízko se klonil, jak rabů zvyk;
třásly se ruce i nohy.

Přiběhl Kaplíř, dítě by shléd',
Dvorecký Berka a jiní,
druh s druhem šeptmo hovory veď,
co a jak konati nyní.

Klaněl se chlapci onen i ten,
klaněl se Skultet, pop drzý,
„věstil": „Pán vnuk' mi prorocký sen:
princ váš se proslaví brzy."

Nemylné dá vám znamení Bůh,
velké že dobude moci,
skutkem i myslí velký v něm duch
brzy se vyrovná otci!

Z kolébky dítě královské vzal
k nebi je vznes' i své oči:
„Bože, dej, slavně bys kraloval,
až doba k době se stočí.

Vzmuž se a hrdě snes v českou říš'
skvosty své duše i těla,

jak vůně růže vznášej se výš
čin tvůj a síla tvá smělá!

Rač skutků velkost tím dítětem
Pane, Svých věrných dát davů,
slyš nás!..." Tu divno hostem je všem,
kdo zde, zpět odvrací hlavu.

Tvář odvrací kněz chvastavec,
zamlkle couvá lid zpátky,
líce žen blednou, jaká že věc,
na ústa kladou si šátky.

Zvědavcův plný prázdní se sál...
tu chůva dí Slavatovna:
„Královic vzácných pánů se bál,
do pláče dává se zrovna.

Promiňte chvilku, prosíme vás,
povinnost nutí nás svatá
opatřit prince; hned bude snáz,"
a z komnat s dítětem chvátá.

Na to král k magnátům s úklonem:
„Vděčně vás propouštím nyní,
zvěstujte věrným po Čechách všem,
jak Pán Bůh s námi to míní!..."

Šli. — Vchynský mumlal si samomluv:
„Tohle-li božské jsou kyny,
pěkné pak od pyšných cizákův
čekat mám královské činy!“

DOMINIK SCALZO A JESU MARIA.

1620.

Střeštěný byl to karmelský mnich,
jej v Římě měli pro žert a smích,
papež, by ustal klášterský spor,
poslal ho k vévodě do Bavor.
Kázal mu donést svěcený meč
na zbojných Čechů loupežnou seč,
s Bavory také vedral se k nám,
ad majorem dei gloriam,
Dominik a Jesu Maria.

Protlouk' se s vojsky a prožebral,
co nemoh' dostat, tajně si bral;
hladu měl přes to napořád víc,
až dostih' za noci Strakonic,

německých jezdců kde řádil pluk.
Tu zpěvný varhan zaslechl zvuk;
prodral se lidem, prolezl chrám,
ad majorem dei gloriam,
Dominik a Jesu Maria.

Bez rámu obraz v předsíni shléd'
mateře boží; sebral jej hned,
pod pláštěm tajně z chrámu ho nes'
k Podsrpu v hustý jedlový les.
V zášeru stromů snoval lest:
zavírák sevřel v kostnatou pěst.
„Zázrak," děl, „na Čechy udělám,"
ad majorem dei gloriam,
Dominik a Jesu Maria.

V obrazu oči dvakráte pích',
rudě je zbarvil a dal se v smích:
„Kacířský, řeknu, že je to čin,
div však, že konal zde Hospodin;
z očí že čerstvá prýští se krev,
zázračný že to od Boha zjev!
Zahraje českým potvorám,
ad majorem dei gloriam,
Dominik a Jesu Maria." —

Do Čech když Bavor hnul se v děs,
obraz vojsk v čele Dominik nes',
utíral s očí posvátnou krev,
zlotřile nítil záští a hněv;
po pláních běhal i po horách,
hulákal, žvanil zběsilý tlach:
„Kacíře bijte volátě k vám
ad majorem dei gloriam,
Dominik a Jesu Maria!“

Přes jižní kraje, přes celou zem'
s krvavým bloudil mnich obrazem,
denně ho krvavě zmaloval,
baby a blby hromadně štval,
Bavorů v čele k Praze s ním vtrh',
na Bílé Hory nesl jej vrch,
tropil jím kejkle, množil jím klam
ad majorem dei gloriam
Dominik a Jesu Maria.

Zaslzel nad Prahou věčný Bůh,
zajásal Dominik, dobrodruh;
krev plála vůkol nad žhavý mák,
zběsilý zvítězil Bavorák;
vyhráli Vlach, Španěl s Polákem,
královští prchali tam i sem;

římským tak pomohl nástrahám
ad majorem dei gloriam
Dominik a Jesu Maria.

Pak ztratil z Prahy se mnich jak smrad,
do Říma spěchal: k ještěrům had,
Strakoňský s sebou odnesl lup,
v klášter se vrátil starý zas hňup.
Smáli se tomu všichni, kdo kdes,
smějí se tomu lidé i dnes.
Škůdce byl lstivý, vždy s vrahy stál
mstný karmelitanův generál
Dominik a Jesu Maria.

VERDUGO.

1620.

S mlhavým křídlem listopad
na Bílou Horu s jíním pad';
stojí tam Němci i Češi,
děla i jezdci i pěší;
stojí tam mnohý lidu voj,
za chvíli počne krutý boj,
slyšíte rachotit bubny?
Okolo Němců vpřed i vzad
běhá a svírá tlupy v řad
Verdugo, dobrodruh chlubný.

Přede dnem jižní hory svah
Poláky osul Teuffenbach,

při zbraně chřestu a zvuku;
Valonů hbitému pluku
kázáno ostřím dlouhých pik
rozrazit vzdorný Čechů šik;
příkop vzít, násep slézt srubný,
pokud je v ráži jeho lid,
tak Bukvoji děl, když vše shlíd,
Verdugo, dobrodruh chlubný.

„Vpřed, statní hoši, vpřed, jen vpřed,
udeřme zhurta v Thurnův střed...
Bravo! Teď vpadneme tady,
Anhalt kde bojuje mladý;
dbejte, by houfnic jen a děl
co nejmíň tábor Falcký měl,
prsten můj ten měj, necht snubný,
i zlata hrst bych k tomu dal,
kdo steče násep," zavolal
Verdugo, dobrodruh chlubný!

Mocný byl útok v řady Čech;
cizáci mají na pospěch;
poledne v Praze už zvoní,
v zbraně hluk řehot zní koní:
kosy se lámou z dlouhých dřev,
ze svahů horských stéká krev,

úzkostně výkřik zní trubný;
prchají Češi tam i sem,
Anhalta vede zajatcem
Verdugo, dobrodruh chlubný.

V žoldácích českých zchátralých
úzkost a babský strach se zlíh',
na všecky prchli už strany...
Slyš, v Praze zvoní! Snad hrany!
Ztracena česká korouhev,
z táboru Němcův šumí zpěv,
pyšně jak strom z jara dubný;
před Bukvou stál a zvěst mu nes',
císaři Čechy že dal dnes
Verdugo, dobrodruh chlubný.

Darem měl všeho dost a dost:
dukáty, statky, mnohý skvost,
mimo co nakrad v té válce;
vojenským správcem byl Falce,
císařův dostal vděku list,
lotří však hanby nebyl čist
meč jeho svodorubný,
do hrobu padouch s hanbou kles' —
v Čechách teď po něm sluje pes —
Verdugo, dobrodruh chlubný.

Takových sta k nám vzteklých psův
přiběhlo v dobách Mansfeldův,
již naše práva i žaly
ve Vídni zaprodávali;
již tyli z našich krve ztrát;
nejlépe bestiemi zvát
rod jejich hyenozubný,
po němž lid hyne tři sta let,
do sedmi pekel však buď klet
Verdugo, dobrodruh chlubný!

MAXMILIÁN.

1620.

Po Mnichově zvonů zvuk se šíří,
v hradě zvučí trouby, bubny víří,
Maxmilián, hlava ligy, vstává,
černého si koně sedlat dává.

Koně černého jak jeho duše,
s vojskem přes hranice do Čech kluše
do Šumavy, od Prachatic k Písku,
na co padne, plení: hrad i vísku.

Prachatic půl vybil, Písek celý:
„Dál, jen dále k Bílé Hoře," velí.
Vyhrál bitvu, do Prahy se tlačí,
tvář se usmívá, leč duše mračí.

Hleďte naň — vzor vzácného to chlapa —
noha vázne, ruka skvosty lapá,
loupí, klade na patnáct set vozů,
jede z Prahy zbraně za lomozu.

Však než vyjel, přišli města páni:
„Pane kníže, slyš, měj smilování,
nakloň poraženým vlídné tváře,
přimluv za jatce se u císaře!“

„Přimluvím se!... Slyš, císaři pane —
šetři lid i stavy rozeštvané,
nevyslýchej, nevězni, jsouť reci,
řekni: ‚Milost dám,‘ a zabij přeci!

Jiným vnitř buď, jiným čin tvůj vnější,
vyber dost a vyber nejvzácnější,
nejmoudřejší též, a z jejich statků
dej mým officírům na památku.

Mír budeš mít, až je mistr zlechtá!“
A pan kníže divoce se chechtá:
z chechtu výkřik po Praze zní všady. —
Lichtenštejn už koná z jeho rady.

Na kůň vsedl, do Mnichova kluše,
na kůň černý jako jeho duše,
jenom hrozbou ještě mečem mává
Maxmilián, dobrodruhů hlava.

KARAFFA.

1620.

V Římě městě svatém
zvolen je legátem
na zboj Čechů hříšný
Karaffa, kněz pyšný.

Do Vídně už jede,
nádherně si vede,
by se Češi lekli,
Aversu běs vzteklý.

Z knížecího rodu
hroznému chce hodu,
klid by církev měla,
Karaffa z Rocella.

Lísá se Karaffa,
kňučí, ňafá, hafá,
loupežníky shání
k lidu porubání.

Biskup přeubohý
uběhá si nohy
k císařovi chůzí,
větší prose hrůzy.

Běhá, nemá spaní,
pomocníky shání,
vyhledává vrahy
k vybíjení Prahy.

K vyhubení Čechů,
k rozmnožení vzdechů,
k odvlékání dětí
lidstvu na prokletí.

Slídí římská fena,
laská Lamormaina,
Weingartnera hladí,
Lichtenštejnu radí.

Touží, by pad' strachy
před Němci a Vlachy

s ucpanými ústy
kacířský lid pustý.

Hněv smělce biskupa
trešti, supá, dupá,
jak jsou přenevlídní
Češi k hodné Vídni.

„Lají církvi matce!...
Všichni na oprátce
viseti by měli!"
křičel biskup smělý.

Všickni do jednoho,
aby radost z toho
kolem Ferdinanda
měla cizí banda!

Banda vrahů černá,
k mučení vždy věrná,
k pálení vždy hbitá,
krve nenasytá!

Ej, pane legáte,
velkou starost máte,
ne o Čechů spásu,
ale o svou kasu.

Štěkáte, hafáte,
co pak dostáváte
od černého davu
za jednu as hlavu?

Mnoho, jak se říká,
za hraběte Šlika,
u větší as míře
ještě za Kaplíře.

Mnoho za Černína
i za jména jiná,
nejvíc za Budovce
táhla stovka k stovce.

Ovečky ty zlaté
ve svém chlívku máte,
pěkně se vám množí
k větší slávě boží.

Teď teprve chápem,
jakým jste byl chlapem,
jaká zmije smělá,
Karaffo z Rocella!

Byl jste v dravčím skřeku
běsem středověku;

Bůh za také vření
má jen zatracení.

Na krvavém luhu
s duchy dobrodruhů
v klíně satanáše
plane duše vaše.

Plane, hoří, plove
v kutně fialové,
měch s dukáty zvedá,
smíru s Bohem hledá.

S Bohem kup se hatí,
Boha neuplatí
zlatem mstivá cháska;
spasit můž jen láska! —

Láska jen, ne víra,
jež se mečem vtírá,
hubí, vraždí, plení;
za tou Pánbůh není!

Z čích rukou krev teče,
ať se jenom peče,
ať se jenom smaží
v satanově paži.

Ať za svoje vzteky
hoří věčné věky
a se svými chámy
zří, že Bůh je s námi!

Je a věčně bude,
kdyby země zcela
plna byla všude
Karaffů z Rocella.

HRABĚ NOGAROLI.

1620.

Byli zemím vrchem hrůzy
Bělohorští dobrodruzi:
hejna lačných vran,
počtu nebylo té spřeži —
sbíhali se po loupeži
ze všech světa stran.

Byli domácí i cizí,
jako jedovaté hlízy
rozlezli se v strach;
na kabátcích bylo zlato,
ale v srdci hnis a bláto
měl cizácký vrah.

Takový však po okolí
nebyl, jako Nogaroli,
Lichtenštejnův pes,
který s dráby ku ochraně
„tovaryšstva“ do Kodaně
loupeživě vlez.

Nogaroli velkou práci
měl po Čechách s reformací,
pobádalť ho vztek;
kamo vběhl s běsem v líci,
postavit dal šibenici,
ďáblův holomek.

Nutil svoje mušketýry:
„Zabíjej, co bludné víry,
kdo mé přízně dbáš;
neušetřuj žádné rány
v kalvíny a luterány —
líp, když víc jich dáš.

Chci, by na čakanu hekli,
kdo se bludů neodřekli
z hradů, vsí i měst;
ať jsou ženy nebo děti,
všecko do pekla ať sletí
Bohu na počest!“

Týral lid svou drábskou spřeží,
až se hrůzou vlasy ježí,
  zběsilý ten Vlach;
leč, když drábům na výplatu
sáhnouti měl k svému zlatu,
  škrtil, že až strach.

Ptal se: „Se mnou být kdo volí?“ —
„Všichni půjdem, Nogaroli,
  komandante náš;
loupež nám však nepostačí,
žoldu budem' mnohem radši,
  dej, dost plenu máš.

Nedáš-li, pak u všech všudy
náhle déšť tě skropí rudý —
  ještě času máš,
zbarvíme tě, Nogaroli,
kopím, palašem a holí,
  věru uhlídáš!

Postavíme z dobré vůle
čakan o vysokém kůle,
  nedáš-li, co máš, —
ať se houpá jen, ať visí
každý lotřík, jako ty jsi,
  pane hrabě náš!

Jak svíce má čakan státi
pro ty, kdo nic nechtí dáti,
  jenom brát a brát;
pro takové, jako ty jsi;
ať se houpe jen, ať visí,
  chudák bude rád.

A teď okus, jak to bolí,
když drábové maso solí,
  právě máme ráž, —
vidíš, jak to v zádech praská,
když týraný vděčně laská,
  snad to nyní znáš?

Chutě s koně, gatě dolů,
vzácný pane z Nogarolů,
  komandante náš,
jestliže tě stud snad jíme,
dokola tě obstoupíme,
  věrná tvoje stráž!

Chutě s koně, dolů gatě!
Budeš brzy všechen v zlatě,
  jakos býval dřív,
budeš dítčti i babě
k podívané, pane hrabě,
  v Čechách na podiv.

Podiví se lidé naši,
jací rekové jsou Vlaši,
kde mohou co brát,
kde se mohou lupem bavit,
děti rdousit, panny dávit,
na pány si hrát!

Zbarvíme tě vlastní zbrojí,
vždyť jsme vyučenci tvoji,
komandante náš;
utlučem tě, a pak basta,
jako tys jich ubil na sta!
Nuže, řekni! Dáš?“

„Nedám, pokud kord mám v paži!“ —
„Ne?“ — a už jej všichni maží.
„Doválčil jsi již,
drž — pak na konopném laně,
loupežníku od Kodaně,
houpati se smíš!

Bijí jezdci jej i pěší:
„Chutná-li? Jsmeť také Češi,
jiné víry jen, —
koho tepe naše ruka,
tomu leb i pánev puká —
snad jsi spokojen?“

Bijí čeští jej i vlaští,
až mu ve všech kloubech praští.
„Vše vám dám, už dost!“ —
„Pozdě, teď už všechno máme,
kat jen vaz ti ještě zláme,
abys délkou vzrosť!“

Vyhoupli jej jak vích slámy:
„Pán je, my jen bídní chámi,
nízko je nám mřít;
jej však s nájezdníky všemi
po ztýrané české zemi
každý musí zřít!“

Houpá vítr chlapem v poli,
jásá lid: „Pse, Nogaroli,
čert si tě už vzal;
množils české země rány,
Pane Bože svrchovaný,
jen tak s lotry dál!

Aj, takových Nogarolů
bylo u nás zemi k bolu
jak prašivých much!
Posavad jsme za tu chvíli
po zásluze neplatili
pořádně svůj dluh!

Proč by lid měl trpět dále
bez úlevy, neustále?
Vrchovat je čas —
zlých let dlouhá byla řada,
konečně si uspořádá
Čech svůj hodokvas!“

PAVEL MICHNA.

1620

Z Budyně byl Pavel Michna,
řeznický jen kluk,
po loupežích duší vodil
Jezuitův shluk,
od táty jim nosil maso
do odlehlých míst,
za to hocha toulavého
naučili číst!

Vděčně se k nim Michna plazil,
jako slizký had,
až honáka na studie
vzali v Ingolstadt;

zdařil se jim podle chutí,
do Čech přišel zpět,
pak o vlasti zahynutí
přičinil se hned.

Pavel v Němcích vyškolený,
dnem i nocí čil,
za peníze jezuitské
mečem řezničil;
chytal české uprchlíky,
jezuitův zvěd,
hvizdli jen a hned jim Pavel
na vějičku sed'.

Pacholků si najal záhy
a honáků sbor,
chodil chytat rebelanty
do moravských hor;
dostalť dukát za prostého,
za šlechtice pět,
do Prahy je na provaze
k jisté smrti ved'.

Bratrského chyt-li kněze,
dostal zlata hrst,
kudy vedl ubožáky,
krví sákla prsť;

vraždil otce, vraždil matky,
děti bral a v spěch
v jezuitských odchovávat
dal je klášterech!

Pilně Pavel reformoval
po vsech, po městech,
pálil chyše, trýznil matky,
až se tají dech,
tak lid týrat nedovedl
ani mistr kat;
učil děti rodiče své
děsně proklínat!

Starý Michna z Vacinova
ženě pro radost,
z volů, telat porážení
na šlechtice vzrost',
Pavlovi však, jeho synu,
více padlo v plen,
z jezuitské vůle pánem
včas byl uroben.

Pavel Michna z Vacinova
říšské hrabství lap',
avšak v podlé duši, v srdci
vždy byl stejný chlap;

půl zajíce v erb mu dali,
hrdě hlavu nes',
ale Češi, již ho znali,
říkali mu pes.

Psal se hrabě z Weizenhofu,
Němcem být jen chtěl,
by se snad zaň český člověk
někdy nestyděl;
ale Čech se stydí přece,
třebas dávno shnil;
i tu hlínu svého hrobu
lotřík zohyzdil!

Tak se ondy honák Michna
darebáctvím vznes',
až konečně podlou duší
ďáblům v náruč kles';
klet byl lidem vším, zlá pověst
po něm zbyla jen,
div, že nebyl Jezuity
svatým prohlášen!

To byla ta šlechta nová,
jež plnila zem',
heslem měla: „Nemáme-li,
tož si nakradem'!“

To byla ta nová šlechta,
to byl vlasti pel;
a ten posud v rodných polích
bují nad plevel!

Kandidáti nové šlechty,
pohlédněte sem,
kterak člověk psem se stává
a pes hrabětem;
honákujte, padělejte,
byť byl táta švec,
snad do erbu jakous botu
dostanete přec!

A vy černí zakuklenci
tyčte hlavy zas,
však on na vás jistě vzroste
nový Klement v čas;
za útrapy naše hrozné,
za vír běsných zlob
zaplatí vám po zásluze
lidstvo nových dob!

CARETTO MARCHEZ DI GRANA.

1640.

Caretto Marchese di Grana
vžebral se do Čech kdys z rána,
byl Ferdinandův generál,
leč, kde byl boj, tam jít se bál,
aby jej nestihla rána,
Caretto Marchese di Grana.

Caretto Marchese di Grana,
chlap uměl dělati pána,
voj přední vždy jen vodil rád,
to proto, že moh' první brát,
domů pak snášet jak vrána,
Caretto Marchese di Grana.

Ze žoldu si nechával půli,
za to měl voják vždy vůli,
že mohl všecko všudy vzít,
čeho si nepřál plenem mít
zlosyn, všech podlostí schrána,
Caretto Marchese di Grana.

A ve Vídni pobádal k spěchu
s vražděním odbojných Čechů,
jen aby po mrtvých psí host,
obdržel darem statků dost,
jež stihla katova rána,
Caretto Marchese di Grana.

Lid vydíral, hanba že říci,
zrak supí hořel mu v líci;
spatřil-li dukát, dostal křeč
a na Valdštýna utkal léč,
byltˇ náhončím Lämmermanna
Caretto Marchese di Grana.

Když Valdštýn Buttlerem byl sklát
do Vídně pospíchal zprávu dát,
aby císař vesel byl a rád,
že vůdce probodnut dvacetkrát;
za to hned odměna dána
Carettu Marchesi di Grana.

Hubil nás, mořil a týral,
co se kde dalo, vše sbíral,
na žoldu vojsk svých spořil,
jen aby žoldák víc mořil
zemi, jíž odzváněl hrana
Caretto Marchese di Grana.

KONIÁŠ.

1760.

Po Praze slídí černý mnich,
ba slídí po Čechách všade,
s dragouny po vsech sklíčených
shledává knihy a krade.

Hledá je v skalních trhlinách,
v dutinách pravěkých stromů,
rozbíjí skříně, trhá práh,
v Klementin snáší je domů.

Diví se černý Klementin,
diví se rektor i bratří,
chválí jej: „Věrný řádu syn,
vše koná horlivě za tři!

Ba koná věru za deset;
prohlíží chrámy i chaty,
haldy knih spálil za pár let
tovaryš Ježíšův svatý.

Jakmile umře, do tří dnův
zázraky stanou se přímě,
kacířských k hanbě Husitův
světcem ho zrobíme v Římě!

Zas má knih plné komory,
kouř z nich se do nebe valí,
padesát tisíc podpory
stavové k slídění dali!

Zas má knih plný refektář,
zradostněn z domu se nehne,
pokavad bedlivý ten žhář
v plamen je nerozežehne.

Pálí je; vizte, vizte jen,
hlava se třese, rty šklebí,
suché mne ruce spokojen,
mníť, že má záštitu v nebi!

U krbu sedí Koniáš,
od ohně tvář rudne šedá,

o lebku holou vzpírá páž,
pálí; vztek spáti mu nedá.

Na oheň klade zas a zas,
dusný kouř refektář halí,
všecko, co skrad ten písmokaz,
škube a trhá a pálí.

Poznovu tělo namáhal,
tajnými hříchy už shýblé,
do ruku velkou knihu vzal,
posvátné Králické bible.

„Aj," zvolal, „vyble!" a již zved'
vznešený poklad ten český,
„tebe dnes nechám naposled,
abych noc zakončil hezky.

Tučná jsi čirým kacířstvím,
vysoko plamen tvůj šlehne,
teprv až lži tvé přejdou v dým,
klidně má hlava si lehne."

Vzňala se bible v jeden ráz,
zář na zdi ponuré metá,
Koňas mne ruce zas a zas,
nedbá, kam jisker cval slétá.

„To, ďáble, darem přijmi,“ řek',
„ode mne, kacířů lovce;
chotmi měj teď můj ‚Beránek‘
veškeré po Čechách ovce!“

Smál se, až tajil se mu dech,
posunky ohni se koří,
netušil, že mu na zádech,
plášť černý doutná a hoří.

Z uhlí a čoudu stejný puch, —
tu náhle kutna se vzňala,
vzkřikl mnich, v chodbách zmoh' se ruch,
řehole v nářek se dala.

Strhli mu kutnu, strhli šat,
svěcenou kropili vlahou,
mazali sádlem vpřed i vzad
postavu Koňase nahou.

Mazali svatým olejem,
mazali, kde mohli křižmem,
chodili pro lék tam i sem,
léčili ambrou a pižmem.

Těžce byl churav Koniáš,
hlava mu třeštila holá,

viděl kol sebe čertů stráž,
jak v náruč peklu jej volá.

Co bylo písmen v knihách všech,
co v jiskrách z ohňů se dralo,
tolik se ďáblů v plamenech
o duši lotrovu pralo.

Křičel, řval hrůzou Koniáš,
stále se modlili mniši:
„Loyolo svatý, mistře náš,
světcem jej učiň v své říši!

Loyolo svatý, mistře náš,
ochránce Ježíše Krista,
víme, že prázdné křeslo máš
v nebi svém proň dozajista!

Pracoval pro nás, že až strach!
vyschl; nuž svému přej učni,
svatým ať sluje po Čechách
a při tvém hodu ať ztuční! —

Loyolo svatý, mistře náš,
záštito Ježíše Krista,
pospěš, sic v Čechách pro blamáž
na věky hanba nám jista."

LICHTENŠTEJN.

Po chodbách hradu duní sluhů shon,
na vítské věži zvoní smrtný zvon,
od Bílé hory letí havran hejna,
na hradě skonal Karel z Lichtenšteina.

Ten Lichtenštejn, jenž ondy jako běs
do Prahy hrůzu svolával a děs
a jako katan ukrutný, vlk dravý,
dal rubat bez milosti české hlavy.

Ó, byl to tuze, tuze hodný pán,
dal vraždit ty, jimiž byl odchován,
a chytrý byl, v svůj prospěch měl zlé zmatky
by v zemi nejlepší si vybral statky.

Dnes dokonal, však nejvyšší byl čas,
že pekel žár mu v kosých očích zhas'
a že nebylo pomoci ni léku
oproti jeho zběsilému vzteku.

Všech svatých marně vzýval o pomoc,
tknut boží rukou skonal tuto noc,
už tělo jeho vychladlé a ztuhlé
je vystaveno ve stříbrné truhle.

Kol rakve září světel různá směs
a před ní klečí španělský kněz,
a modlí se, kdo Čech však, mimo prchá
a myslí si: Pryč kníže, zbyla mrcha!

A hlasitě je mrtvý proklínán,
dost od něho už trpěl český lán,
vždyť sirotky a hlad a bídu množil,
nu, chvála Bohu, konečně přec dožil!

No, chvála Bohu, dožil už!
A na dvoře se množí havran druž
a vůdce jejich křehce: lačná chaso,
pryč odtud, jedovaté jest to maso!

Pryč rychle, pryč radš za mnou spěšte v chvat,
ten lotřík zde byl srdcím jedovat

a katův pomocník, jenž české hlavy
dal dnem i nocí rubat bez únavy.

Ne člověk, spíš jak z žuly skála byl,
když na soudu se ondy usadil
a rebellům když mistr hlavy rubal,
nic nechvěl se, jen smavě ústy škubal.

Jím nepohnul ni žen ni dětí žal,
a kýval hlavou jen a velel: „Dál,
jen dál, jen dál ať mistr pokračuje;
dřív měl si vlasy rvát, kdo teď je ruje!

Jen dál, jen dál! Já věru nemám čas,
sta smrtí musím podepsati zas,
sta statků jest mi denně konfiskovat,
kdo nechtěl k trůnu stát, můž' v krvi plovat!"

A havran vzlét' a za ním všecka směs
a na věž mostní černý mrak jich kles'
a semo tamo slídě do zdí kloval
a starý havran znova vypravoval.

„Zde před čtvrt věkem veškerý náš rod
měl nad pomysl vzácný, štědrý hod,
zde po dní mnoho od večera k ránu
hlad zkájeli jsme z nejvzácnějších pánů.

Bylť Šlik nám za úděl i Budovec;
ač někdy bránila nám z drátů klec,
přec vybrali jsme, lační hodovníci,
zrak k nebi hledící z jich siných lící!

Jak naše černé ženy byly rády,
když po Čechách své konal dragonády
a po pas koně vázli v krvi brodu;
tu bylo jídla, veselí a hodu!

Těch škoda chvil, čas odnes — on co dal
a havran drápem hlavu poškrabal
a zobem pročechral si křídel peří.
„Kdo neviděl, ten ani neuvěří!"

Lid mimojdoucí často plašil nás,
my vzlétli sic, leč vraceli se v ráz
a přes jich proklínání, přes hluk drzý
jsme zůstali; my zvykli tomu brzy!

Dost bylo všeho, ale čas se zvrh',
Sas Arnim závistný sem s vojsky vtrh'
a čeští predikanti hlavy sňali,
když právě mozku jsme se doklovali.

Vše vzali nám, co skyt ten mrtvý muž,
jenž hlavy pro nás pod katu dal nůž.

jak chtěli tomu páni z vůle boží,
sám nevzal nic, jen statky jich a zboží.

Co po tom nám, jak divně čas se vlek'?
nás k němu poutá všeho rodu vděk,
ač vím, že ode dneška po staletí
sem na hody už havran nezaletí!

Ó, škoda, přeškoda, že náhle zdech',
ač hořké byly hlavy Čechů těch;
jsouť sladší asi mnohá srdce živá,
ta, na nichž hvězda s lesklou stuhou bývá.

On obé měl, ten vlk a vzácný pán,
teď i s tím srdcem bude pochován.
Zda nemoh' nám je kdos dát pomsty darem?
leč navždy konec s české krvi varem!

Ó, žel, ó žel! Dal panský nám dřív chléb,
tož vděčně politnem mu na pohřeb;
hej, v hejna, ptáci, v hejna, černé davy,
provoďme Lichtenštejna do Moravy!

Až rakev na vůz vloží záhy ke dnu,
já na ni jako živý symbol sednu,
vy sdružení pak, bratří černobrci,
včas hleďte doklovat se k jeho srdci!

Ať zob váš železný v tu rakev bije
a v jeho hruď! V té zavitá je zmije.
Ba jistě v ní! Tož podarem ji mějte,
leč jedovaté srdce nezobejte."

A když vůz z Hradčan na Karlův jel most,
slít s mostní věže všechen dravčí host
a lid děl zdiven, zatajuje dechu:
„Spřež ďábla letí družně s katem Čechů."

POZNÁMKY

K BÁSNI »PRKENÝ KRÁL.«

1. Krebsová, žena jistého vratislavského měšťana, byla ku běnou Matyášovou.

2. Ujlak, tit. král bosenský, nejbohatší magnát uherský, věs si, jak Gebhardi vypravuje, při slavnostech na krk zlatý řetěz jenž vážil 35 lib.

3. Král Matěj platil v třetí válce české některým hordár vojska svého místo žoldu po dukátu za každou nepřátelskou hlavu přinesli mu jich od Hodonína 585, hlavy to jatých Čechův, Matěj kázal »k velikému zděšení každého křesťana« hlavy t všecky na velké praky či totahy nakládati a do českého ležen metati. »Nevěděli bychom,« praví Palacký, »o skutku tom, kdyb nepřátelé sami tím se nehonosili.« Eshenlohr doložil ke zpráv o tom vykřiknutí: O grande spectaculum!«

4. O Pavlu Kiniszim vypravují dějepisci uherští a jiní, ž t upy nepřátel v zubech nosil a s nimi mezi mrtvolami v boj padlých při divém hulákání spitých vojáků tancoval: tak vypra vuje Gebhardi, že Uhři zajatce na rožni pekli a jich soudruhům jísti kázali.

5. Za časů přebývání Matyášova v Olomouci roznášely s mnohé pohoršlivé pověsti a současný český rytíř Oldřich Ka lenec z Kalenic a na Škvořeticích napsal, že v Olomouci někte duchovní vyhlašovali panny, s nimiž Matyáš tělesně obcoval, z čisté a neporušené.

6. Nemajíce koruny české, vypravuje Karel Žídek, vzali legá Rudolf a biskup olomoucký korunu a žezlo světcovo, aby jim krále přizdobili.

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE

JOS. PFEIFFER, PRAHA 1909 II.
TOVÁRNA NA ZBOŽÍ KNIHAŘSKÉ